Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, [БУРЯ]АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

... оной ... гарана | № 270 (16493) | 1983 оной ноябриин 24, четверг | Сэн 3 мүнгэн.

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ
УКАЗ
БАРИЛГЫН ЭМХИНҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ «РСФСР-эй ГАБЬЯАТА БАРИЛГАШАН» ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Барилгын талаар габьяатай байhанайнь түлөө «РСФСР-эй габьяата барилгашан» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо:

Буряадай АССР-hээ

Башухаева Раиса Ананьевнада — «Бурятгражданпроект» институдай ахамад инженерэй орлогшо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1983 оной ноябриин 22.

РЕСПУБЛИКЫМНАЙ ХҮДӨӨ АЖАХЫН ҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД ШЭНЭ АМЖАЛТА ТУЙЛАБА

ПАРТИИН XXVI СЪЕЗДЫН, КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМҮҮДЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДИЕ БОДОТО ДЭЭРЭНЬ БЭЕЛҮҮЛЭН, БУРЯАДАЙ АССР-эй ХҮДӨӨ АЖАХЫН АЖАЛШАД ОРООҺО ТАРЯА БОЛОН ХАРТААБХА ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ТҮСЭБҮҮДЭЭ, СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУДАА ДҮҮРГЭБЭ.

АВТОНОМИТО РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУД 102 МЯНГАН ТОННО ТАРЯА, 53 МЯНГАН ТОННО ХАРТААБХА БЭЛЭДХЭЛЭЙ ПУНКТНУУДТА, БОЛБОСОРУУЛГЫН ПРЕДПРИЯТИНУУДТА ТУШААҺАН БАЙНА.

...СР-эй ЦСУ-гай ...ЭДЭЭСЭЛ

...КЫН РАЙОНУУДАЙ ГҮРЭНДЭ ОРООҺО ТАРЯА, ХАРТААБХА ...ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭҺЭН ТУХАЙ 1983 ОНОЙ НОЯБРИИН 20-ной МЭДЭЭН (тонноор)

	Ороохо тарян тушаагдаhаниинь	Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр	Хартаабха тушаагдаhаниинь	Түсэбэй дүүргэлтэ процент.
	1794	128	1888	189
	20·198	119	4523	87
	11589	84	1675	4,2 дахин
	3364	3,4 дахин	3961	198
	—	—	295	59
	2500	100	7317	102
	1532	77	328	109
	1351	135	595	198
	11983	172	7154	159
	29820	148	9614	163
	5955	3 дахин	1194	149
	471	14	3395	121
	10407	159	8924	112
	1678	168	628	2,1 дахин
	—	—	1869	187
	—	—	787	197
	—	—	102	25
...ыдөө	102·642	123	54.249	132

...ЫЫ ҺОЛООМОН СУГЛУУЛАГДАА

...ай колхоздо ...дээрэ онь- ...хоёр ком- ...дынь И. П. ... Калашни- ...ым. Тэдэнэр ...өөр хубаа- ...техникээ бу- ... хүдэлгөөд, ...гасые бого- ... hайн шанар- ... абаа hэн. ...ёр комплекс- ... мянга үлүү- ...ооhон абтаа ... тарялангай ... дунда зэр- ...эр тариан ... hая нааша- ...эдэ иимэ ба- ...гүй. ... тухай он- ...эб гэхэдэ. ... комплекснууд ...тая хамта ...оомо суглуул-жа абаха, намарай паар хахалха хүдэлмэрие хэзээ хэзээнэйхиhээ hайнаар эмхидхэжэ шадаа. Жэшээлхэдэ, бүри сентябриин hүүл багта бүхы тарянай хуряагдаад байхада, тэндэхи hолоомонойнь 70 шахуу процентнь суглуулагдаад байгаа юм.

Ургасаяа хуряажа дүүргэмсээрээ комплекснууд эхэнхи хүсэеэ hолоомо суглуулжа сомолгодо табяа. Хоёр комплексдо үдэр бүри 10 гаран трактор, хэдэн автомашина hолоомо зөөлгэдэ ажаллаhан байна. Мүнөө бүхы 5959 гектар тарялангай hолоомон хуу суглуулагдажа абтаад, ехэнхинь полинуудай захада сомогдоо, бэшэниинь тюгүүд болгогдожо, фермэ, отарануудта зөөгдөө.

Тарянайнгаа hолоомые гээлтэгүйгөөр абаха гээшэ ургаса хуряалгын хүдэлмэриин нэгэ шухала хубинь гэжэ манайхин тоолоно. Тиимэhээ энэ хүдэлмэридэ бусад механизаторнуудтай хамта таряа хуряалгын баатарнууд Юрий Власюк, Василий Ревенский, Карп Иванов болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Манай суута механизатор, СССР-эй Верховно Соведэй депутат И. В. Платоновой хүтэлбэрилдэг хартаабхашадай звено баhал hолоомо суглуулга дээрэ ехэ хүдэлмэри хээ.

Энээнтэй хамта колхоздо ерэхэ жэлэй тарилгын үрэhэ сэбэрлэхэ, тарилгын шанарта хүргэхэ хүдэлмэри түлэг дундаа ябуулагдана. Бүхыдөө 18 мянга үлүүтэй центнер үрэhэн хаагдаа.

С. ФИЛАТОВ,
Мухар-Шэбэрэй районой «Заганский» колхозой ахамад агроном.

...ЯА ХАРЮУЛХАЛ

...эй үрэжэл ...ялан, саб- ... үтэгжүүлгэ ...техническэ ... бүхы ур- ...аса эрид дээ- ...танда мэ- ...удтэ манай ... совхоздо ...улан. илан- ... шэбхэ, ми- ...үүлгэ ехээр ...ар уhалдаг ...аар ажахын ... Н. Д. Ду- Рахматуллин ...үриhөө 59— ...нтнер үбhэ Республика ...кукурузашан, ...(«Родина» ... газарайнгаа ...лжэ шада- ...аршье жэл- ...өө 200 — ...тнер ногоон ... абана. ... олон. ...hээр олон ... байhан ...арай хүрь- ...атуу боло- ...рээ болдог ...ор болоод, ... шэнгэрээд, ... ургаса үгэ- «Родина» ...олой зарим ... тиимэ бо- ...ража үзөөд, ..., мэргэ- ...нгоо «Сель- ...лтэй хэл- ...нэ газарта ... хүдэлмэ- ...ээ hэн. ... хоёр жэлдэ ... оньhожоруу- ... (даагшань ...) эндэ Подзвонкой гэжэ газарта 234 гектар муу ургасатай сабшалан дээрэ бургааhа боролжо сэбэрлээ, болдог оотолоо, удаань бүхы газарыень жэгдэлэн хахалаад, дисктэй борной, каток гэхэ мэтэ техникэ ябуулаа.

Түрүүшын ээлжээндэ 110 гектартань олон жэлэй ногооной үрэhэ зелёнкотойгоор тариhан байгаабди. Энэ жэлдэ тэндэhээнь гектар бүхэнhөө 90 центнер зелёнкын ногоон намаа абтажа, сенаж дарагдаа. Урдань эндэhээ ехэдээл hаа гектарай 6—7 центнер үбhэн гарадаг hэн. Ерэхэ жэлдэ энэ hайжаруулагдаhан газарые уhалаад байхада олон жэлэй ногооной түрүүшын элбэг баян ургаса хуряагдаха зэргэтэй.

Манай нэгэдэлэй оньhожоруулагдаhан звено, отрядууд районой бусадшье ажахынуудта газарай үрэжэл hайжаруулна, тарялан, сабшалан дээрэ үтэгжүүлгэ ехээр гаргана. Тиигэжэ hүүлэй хоёр—гурбан жэлдэ эдлүүриин газарта үтэгжүүлгэ оруулга урданайхиhаа хэдэн дахин ехэ болоо. Энэ жэлдэ намартаа нэгэдэлэй томодхогдоhон отряд Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо 199 гектар сэбэр паар дээрэ 9 мянган тонно шэбхэ гаргаа.

Удаань декабрь hарада отряд Хүдэриин совхоздо ошожо, шэнэ жэлэй гаратар үшөө 15 мянган тонно нютагай үтэгжүүлгэ хээрэ гаргаха зорилготой.

Энээнтэй хамта нэгэдэлэй механизаторнууд «Дружба» болон «Заря» колхозуудтай батлаhан хэлсээнэйнгээ ёhоор, үнгэрэгшэ намартаа тарялан дээрэнь минеральна үтэгжүүлгэ горитой тараагаа. Бүхыдөө тэндэ 1000 гаран гектарта тиимэ үтэгжүүлгэ газарай хүрьhэндэ оруулагдаhан байна.

Тариан ажалда хими үргэнөөр хэрэглэхэ гээшэ ургаса дээшэлүүлхэ шухала эрхэ нүхэсэл болоно гэжэ ажахынууд hайн мэдэхэ болонхой. Байгша ондо хабар эртэ «Пограничный», Мөөрөөшын совхозуудай «Заря» колхозой сабшалан дээрэ холимол минеральна үтэгжүүлгэ хүсэд нормоор оруулhанаймнай ашаар үбhэ ногооной яhала hайн ургаса абтаа. Тэрэшэлэн минеральна үтэгжүүлгэ оруулhан сэбэр паар дээрэhээ гектарай 24—26 центнер шэниисын хуряагдахада, тиимэ үтэгжүүлгэ оруулаагүй газарhаа гектарай 15 — 16 центнер ургаса гарадаг байба.

Гэхэтэй хамта зарим ажахынууд элдэб шалтагаан урдаа барьяад, газартаа минеральна үтэгжүүлгэ тараанагүй. Абаhан үтэгжүүлгэеэ ёhоор хэрэглэнэгүй, муугаар хадагална. Мүн «Сельхозхимиин» отрядта найдаал, наг шэбхэеэшье ёhоор зөөнэгүй. Хоёрдохёор, нэгэдэлэй отрядуудта үтэгжүүлгэ ашаха, зөөхэ, тарааха тусхай техникэ үшөөл дуталлана. Тиимэhээ үнгэрhэн жэлдэ шэбхэ зөөхэ түсэб 95 процент дүүргэгдэhэн байна.

Агропромышленна нэгэдэлдэ ородог, нэгэ уг зорилготой хадаа бидэнэр үгэеэ ойлголсожо, бүтэмжэтэйгээр хүдэлхэ ёhотойбди. Тиигэбэл, тарялан, сабшалан дээрэhээ найдамтай hайн ургаса абадаг болохо байна бшуубди.

А. ДОРЖИЕВ,
Хяагтын районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй ахамад агроном.

* «Никольский» совхоз шахамал малай шэгнүүрые нэмээхэ, мяха гүрэндэ худалдаха жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэбэ. * Даабариhаа гадуур үшөө 800 центнер үхэрэй мяха тушааха юм. *Тус тустаа 375—380 килограммhаа дээшэ шэгнүүртэй үхэрнүүд мяханда тушаагдана. * Түрүү малшадынь шахамал бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 1000 граммhаа дээшэ нэмээнэ. * Ажахын экономическа үрэ дүн жэл бүри дээшэлнэ.

Репортаж

ҮХЭРЭЙ МЯХАНАЙ ФАБРИКА

ГАЗАА талаhааньшье харахада эндэхи малай байранууд миил юрын фермэнүүдэйхиhээ тад ондоол даа. Хирпиисээр, шулуугаар бариhан хуушаншаг ехэ хашаанууд харгын хоёр тээгүүр жэрылдэнэ. Тэдэниие холбоhон, зариманиинь өөдөөшье ёдойhон олон сорго хоолойнууд харагдана. Эдэ бүгэдэ ямар нэгэ заводой корпусуудые hануулха юм.

Байра бүхэнэйнь үүдэнэй хажуу таладахи гаршаг дээрэ «Мал шахалгын тэдыдэхи номерой байра» гээд бэшэгдэнхэй байна. Тэрээн дээрэнь эндэ хэн малшан хүдэлнэб, ямар шэгнүүртэй, хэды үхэр байлгагданаб гэжэ баhал аржыса бэшээтэй. Эдэ байрануудай хажуугаар нэгэшье мал харагданагүй.

— Манайдаш үхэрчүүднай жэлэй дүрбэн сагта эдэл байранууд соо хаалгаатай шахагдажа байдаг юм. Бүхыдөө юhэн байра соо хамта 2300 гаран үхэр байлгагдадаг, — гэжэ «Никольский» совхозой директор С. Т. Крылов хөөрэнэ.

— Эдэниие тэнай хэды хүн харууhалдаг, эдеэлүүлдэг гээшэб?—гэжэ асуубаб.

— Байра бүхэндэ 250—300 үхэр байна. Тэдэниие гол түлэб гурбан хүн эдеэлүүлнэ. Тиихэдээ эдэмнай халаанаар ажалладаг. Жэшээлхэдэ, мүнөөдэр хоёр хүнэйнь хүдэлжэ байхада, нүгөөдэнь амарна. Манайдаш малшад гэр бүлөөрөө хүдэлдэг даа,— гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Номерлогдоhон наймадахи байрада орообди. Эндэ уужам ехэ, досоогоо уурал hаарал болоhон хашаа соо олон үхэрнүүд томо, жэжээрээ илгагданхай байна. Байрын хоёр тээгүүрхи ханаар үбhэ тэжээл хэхэ хобто кормушканууд, уhанай ерэжэ байха хобоонууд тодхоотой. Байрын тэг дундуур шэбхэ сэбэрлэжэ гаргаха хамууртай транспортёр залгаа ябажал байна. Тэндэ хоёр эхэнэр тюгүүдтэй hолоомо задалжа, кормушканууд соо тараан хэнэ, сүлөөгүй хүдэлнэ. Хөөрэлдэбэбди.

— Ахалагша малшамнай Валентина Александровча Васильева мүнөөдэр амаржа байна. Бидэ Надежда Фоминична Сафроноватай хүдэлнэбди. Би өөрөө эндэ хоёрдохи жэлээ ажалланаб,— гэжэ Ольга Гармаева хэлэнэ.

— Бүхыдэнь хэды үхэр харууhалнабта? Эдэчэйнгээ шэгнүүрые хэр нэмээнэт?—гэжэ асуухада, тэрэ ханада үлгөөтэй байhан дүн харуулгын самбар тээшэ заажа: —Бүхыдөө 225 үхэртэйбди. Олочхинь мяханай комбинадта тушаагдаа. Иигээд тоо толгойнь нэмэхэ юм аабза. Юрэдөө, тоо байнь тэндэл хуу бэшээтэй байнал даа.— гэнэ.

Тэрэниие уншабабди. «Жэлэй үнгэрhэн арбан hарада энэ звено малайнгаа шэгнүүрые түсэбэй ёhоор 373 центнерээр нэмээхэ аад, 595 центнер нэмээгээ. Үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 1001 граммаар ехэ болгоод, социалис мүрысөөндэ эрхимлээ»,— гэжэ бэшэгдэнхэй байба. Саашань хэды шэнээн үбhэ тэжээл гаргашалха аад, хэды гаргашалааб гэжэ баhал эли тодоор харуулагданхай.

— Хайшан гээд хүдэлдэг тухайгаа хөөрэжэ үгыт,— гээд хандахада, тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

— Үглөөгүүр 8 час хахадта ерэжэ, малдаа бурдууг эдюулдэгбди. Удаань дабhа, мел кормушка соонь тараадагбди. Тиигээд байра соохи шэбхэ сэбэрлэжэ, үдэ багта үбhэ, hолоомыень хобто соо хэжэ үгэнэбди. Үдын хойно, үдэшэлэн тээ талха тарянай зүйл хубаарилжа үгэнэбди,— гэжэ О. Р. Гармаева хэлэнэ.

— Танайда малай шэгнүүрые ехээр нэмээхэ хэрэгтэ ямар юумэн гол нүлөө үзүүлнэ гээшэб? Булта адли нормоор тэжээл абана ха юмта. Теэд адли үрэ дүн туйлагданагүй бшуу. Яахадаа тиигэнэб?—гээд асуубаб.

— Мичии hанахада, ямаршье малые саг соонь лэ элеэлүүлхэ хэрэгтэй даа. Үбhэ, hолоомонойнь хобтын газаагуур адхаршоод гэшхэгдэжэ хэбтэхэдэнь, зариман хэрэглэдэггүй агша. Тэрэниие ходо хараажа, залхуурангүй hөөргэнь кормушка соочь хээд, үшөө дээрэhээнь дабhа сүршөөд үгэхэдэш, мал эдижэл байха юм,— гэжэ Ольга Ринчиновна хэлэнэ.

Гэр бүлөөрөө хоёр байрые даажа абаад хүдэлжэ байhан малшад Надежда Петровна Тихоновагай звеногойхидтой уулзаабди. Ахалагша малшантай сугтаа Ирина басаганиинь, өөрынь дүү Ефросинья Петровна Власова Сергей хүбүүнтээ —дүрбэн хүн хамта 500 гаран үхэр эдеэлүүлнэ. Байгша ондо эдэнэр шахамал бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхэдэ 1008 граммаар нэмээгээ юм. Дуушэлтэй малшан Бальжи Гаржиевтан гэр бүлөөрөө баhал хоёр байрын үхэр даажа абаад харууhалжа, муу бэшэ үрэ дүн туйлана.

Саашань ажахын директор С. Т. Крылов эндэ үхэрнүүдэй ямар гуримаар шахагдадаг тухай тобшо тэдыгээр хөөрэжэ үгөө hэн. Энэ совхоздо 1980 онhоо хойшо районой ажахынууд хоорондын мал шахалгын нэгэдэл бии болгогдожо, тэндэхи колхоз, совхозууд гүрэндэ тушаагдаха жэжэ үхэрнүүдые эдээндэ үгэдэг болоо юм. Тус тустаа гол түлэб 195—200 килограмм шэгнүүртэй жэжэ буруу, хашарагууд эндэ 180 хоногой туршада шахагдажа, булта 370 килограммhаа дээшэ, 400 килограмм хүрэтэр шэгнүүртэй болгогдожо мяханда тушаагдана. Жэшээлхэдэ, энэ үнгэрhэн арбан hарада ажахыда шахамал бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ дунда зэргээр 820 граммаар нэмээгдээ. Энэнь түсэбэйхиhөө 250 граммаар дээшээ болоно. Нёдондо эндэ үхэр бүхэнэй шэгнүүр сүүдхэдэ 737 граммаар нэмээгдэhэн байна.

— Хайшан гэхэдээ танайда малай шэгнүүр түхэреэн жэл соо иимэ ехээр нэмээгдэнэ гээшэб? Үнэндөө, колхоз, совхозуудта бүхэли жэлhээ байха, зун-намарай шахалгын үедэшье үхэрнүүдhээ иимэ ехэ нэмэлтэ шэгнүүр абтадаггүй ха юм,— гэнэб.

— Тэрэшье зүб. Малые тусхай hайн байрануудта байлгажа, үбhэ тэжээл зүбөөр эдюулэн, промышленна аргаар шахахада алишье талаараа ашагтай. Нэгэдэхеэр, граммшье тэжээл дэмы хосорногүй, хуу малай аманда ороно. Хоёрдохёор, байра бүхэндэ олон мал байлгажа, тэдэниие үсөөн хүн хараха аргатай болоно. Гурбадахяар, малай тэжээлдэ элдэб микро- болон макро-бодосуудые холилсожо, тэдэниие түргэн томо болгохо, таргалуулха арга олгогдоно,— гэжэ Семен Трофимович хурга даран хэлэнэ.

Иимэ аргаар үхэрнүүдые шахан таргалуулхада хэр ашагтай байhан тухайнь тэрэ хэдэн тоо, баримтануудые дурдаба. Байгша оной үнгэрhэн 10 hарада совхоз ажахынуудhаа бүхыдэнь 2305 жэжэ үхэрнүүдые абаад шахажа, тэдэнэй 2173-ыень мяханай комбинадта тушаагаа гэхэ гү, али хамтадань 8090 центнер мяха гүрэндэ худалдаа. Бүхыдөө тушаагдаhан малайнь 65 процент эрхим тарган, 33 процентнь дундаhаа дээшэ шадалтай гэжэ сэгнэгдээ. Мүн шахамалнуудайнь хахадhаа hураггүй олониинь тус тустаа 400 килограммhаа дээшэ татаа.

Тиигэжэ тарган, шэгнүүр ехэтэй мал тушааhанай түлөө ажахы мяханайнгаа гол сэн дээрэ үшөө 363,3 мянган түхэриг нэмэжэ абаhан байна. Гадна бүхэли жэл соо үхэрнүүдэй шэгнүүрые түсэбөөр хараалагдаhанhаань ехээр нэмээжэ, томо, тарган болгоод тушааhанайнь ашаар абтаhан мяханай центнер бүхэнэй өөрынь үнэ сэн 134 түхэригтэ болоо гэхэ гү, али түсэбhөө 24 түхэригөөр хямда байба. Ондоогоор хэлэбэл, совхоз гүрэндэ худалдаhан мяханайнгаа центнер бүхэнhөө 72 түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулаа бшуу.

Энэмнай нилээд hайн үрэ дүн гээшэ ааб даа.

Мүнөө эндэ 2300 шахуу үхэр шахан таргалуулагдажа байна. Шахамал бүхэндэ үдэрэй 60 килограмм бурдууг, 1 килограмм холимол тэжээл, 2—2 килограмм үбhэ, hолоомон үгтэнэ. Тиигэжэ ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда гүрэндэ тушаагдаха эдэ үхэрнүүдэй шэгнүүрые сүүдхэдэ дунда зэргээр 750—800 граммhаа бага бэшээр нэмээхэ зорилго табигданхай.

— Хэрбээ спиртын заводhоо бурдуугай таhалдуугүйгөөр абтадаг байгаа hаань, малай шэгнүүрые үшөөшье ехээр нэмээхэ арга бии. Юуб гэхэдэ, энэ жэлдэ бидэ нёдондоной-хиhоо hураггүй ехэ силос бэлэдхээбди. Түрүүшынхеэ 331 тонно зелёнко суглуулжа абаабди. Үбhэ, hолоомоньшье элбэг даа,—гэжэ директор хөөрэнэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ ажахынхид гүрэндэ мяха худалдаха жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргээд, даабариhаа гадуур үшөө 800 центнер мяха тушааха зорилготой хүдэлжэ байна.

М. НАМЖИЛОВ.

Улаан-Үдын район.

АЖАЛАЙ БААТАРШАЛГЫН ЗАМ

МЭРГЭЖЭЛ ШАДАБАРЯА БАТАДХАБА

Тон богони болзорто, графигаар хараалагдаhанhаа нэгэ хахад д... урилан офицер В. Лопушкин түрүүтэй сэрэгшэд — түмэр замшадай бригада Ижак станциhаа зүүлжээ 10 километр участогта рельснүүдые табиба. Командованиин зүгhөө барилгада хабаадаhан бүхы хүнүүдтэ баяр баясхалан соносхогдоо.

Түмэр замай рельснүүдые баридаг оператор рядовой В. Воробец энэ удаа 36-дахяа баяр баясхаланда хүртэбэ. БАМ-ай Түбэй участогта дэлгэрhэн сэрэгэй барилгашадай мүрысөөндэ имагтал иимэ хүдэлмэришэд эрхимлэнэ. Владимир урзанда жэлдэ эндэ ерэhэн юм. Энэ үе соо тэрэ нүхэдтэеэ хамта хада уулын оройгоор, гүнзэгы хабшал жалгаар, сэбдэг хүйтэн ба намаг налхи газарта хүдэлжэ гараа. Тиихэдээ бэрхэшээлнүүдэй урда сэрэгшэдэй тунхариhан нэгэшье ушар байгаагүй.

Мүнөө тэдэнэй урда илангаяа харюусалгатай зорилго табигдана. Ерэхэ жэлэй май hарада Зүүн ба Түбэй хоёр участогай рельснүүдые холбохын тула 160 километр утатай замые зурагааhаа үлүүтэйхэн hара соо бариха хэрэгтэй болоно. Тиимэhээ хүдэлмэри габшагайгаар ябуулагдана. 600 метр даабариин орондо сүүдхэ бүри 900 метр рельснүүд табигдана.

Ижак,
Амарай область.

АШАГЛАЛГАДА ОРУУЛАГДАХААР БЭЛДЭГДЭНЭ

Нерюнгриин ГРЭС-эй гол агрегадууд амжалтатайгаар хабсаргагдажа дүүргэгдэбэ. Тус электростанци ашаглалгада оруулагдахаар бэлдэгдэнэ.

Ороной электростанцинуудта түсхай бэлэдхэл гараhан ашаглагшад барилгашадтай хамта хүдэлнэ. ГРЭС-эй олон мянган хүн зонтой барилгашадай коллектив хараалагдаhан болзорhоо hараар урид станциин түрүүшын элшэ хүсэнэй блогые ноябриин эсэс тээшэ тодхон табиха гэhэн уялга абанхай. Тэрэнэй ашаглагдажа эхилхэдэ Урда-Яхадай территориально-үйлэдбэриин комплексын олохон барилгануудые электрын элшэ хүсөөр хангаха арга бии болохо байна.

Серебряный Бор,
Яхадай АССР.

ШАГНАЛ

Республикада капитальна барилгые хүгжөөхэ талаар габьяатай байhанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо Владимир Ильич **Черныштэ** «Буряадай АССР-эй габьяата барилгашан» гэhэн хүндэтэ нэрэ олгогдобо.

О

УЛААН-ҮДЫН КИРОВЭЙ НЭРЭМЖЭТЭ ЗАВОДОЙ ЭМАЛЬ ТҮРХИЛГЫН ХОЁРДОХИ УЧАСТОГТА АННА СУРАНОВАГАЙ БРИГАДА УРАГШАТАЙ АЖАЛААРАА ШАЛГАРДАГ ЮМ. ҺАРА БҮРИИНГӨӨ ТҮСЭБТЭ ДААБАРИИЕ 115 — 120 ПРОЦЕНТ БЭЕЛҮҮЛНЭ.

ИИМЭ БҮТЭЭСЭ ЕХЭТЭЙ ХҮДЭЛМЭРИДЭ КПСС-эй ГЭШҮҮНДЭ КАНДИДАТ А. СУРАНОВАГАЙ ГОРИТОЙХОН ХУБИТА БАЙХА. ТЭРЭ ЗҮҮН-СИБИРИИН ТЕХНОЛОГИЧЕСКА ИНСТИТУДАЙ МЕХАНИЧЕСКА ФАКУЛЬТЕДТЭ ЗАОЧНООР ҺУРАДАГ ЮМ.

В. ПЛУТТЫН фото.

ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИ

АШАГ ҮРЭ ЕХЭТЭЙГЭЭР

Манай районой партийна организаци тоосоото үедэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түрүүшын гурбан жэлэй түсэбтэ даабари болон абаһан социалис уялгануудые дүүргэхэ талаар зарим тэды амжалта туйлаһан байна. Промышленна продукци үйлэдбэрилгын түсэб 102 процент дүүргэгдэжэ, хараалагдаһанһаа гадуур 558 мянган түхэригэй продукци тушаагдаа. Районой леспромхозууд түсэбһөө ёһоор 1 миллион 863 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа 94 мянган кубометрээр үлүүлээ,—гэжэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **П. В. Бахаев** элидхэжээтэ районно партийна конференци дээрэ хэһэн элидхэлэйнгээ эхиндэ тэмдэглэбэ.

Районой промышленна предприятинуудай дундаһаа Хүрбын, Дээдэ-Үдын леспромхозууд, Хориин, Дээдэ-Тайлсын, Хүрбын лесхозуудай, типографиин коллективүүд түсэбтэ хүдэлжэ байна. Гэхэ зуура районой зарим предприятинууд ажалайнь түсэбөө хараалагдаһанда хүрэнэгүй. Жэшээнь, Хандагайн леспромхоз модо бэлэдхэхэ түсэбөө 14,3 мянган кубометрээр, зөөлгөөр 34 мянга шахуу кубометрээр дутаалаа байха юм.

Арадай ажахын элдэб һалбаринуудай хүгжэлтэдэ хэлхээ холбоотой хүдэлмэрилэгшэд хубитаяа ехээр оруулдаг гээшэ. Зүгөөр энэ эмхи зургаанай хүтэлбэрилэгшэд ушарһан дутагдалнуудые усадхахын тула зохихо хэмжээнүүдые абажа шаданагүй.

Районой барилгын эмхинүүд хоёр жэл арба һарын туршада муу бэшээр хүдэлөө. Капитальна барилгада һомологоһон мүнгэн ашаглалгада, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин түсэб яһала гэмгүй дүүргэгдэнэ. Энэ сагай туршада 230 үхибүүдэй һууритай гурбан сад-ясли, 320 һууритай һургуули, Хасууртайн совхоздо комбайнуудай цех бодхоогдоо. Гадна ниитын адууһа малай байха, байранууд Хүлэй, Дээдэ-Тайлсын «Георгиевский» совхозуудта ашаглалгада тушаагдаа.

Нүүдэл оньһожоруулагдамал 335-дахи колоннын, барилга-заһабарилгын участогай коллективүүд ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, хүдэлмэриин шанар һайжаруулха, журам бэхижүүлхэ талаар зарим тэды хубилалта туйлаа. Гэбэшье тэдэнэй хүдэлмэридэ дутагдалнууд огто үгы гэхын аргагүй. Барилгын материалнууд хайша хэрэгээр гаргашалагдана, мэргэжэл һайнтай хүдэлмэрилэгшэдөөр дуталдана.

Һүүлэй гурбан жэлэй туршада районой совхозууд газар эрхилэлгэдэ анхаралаа үлэмжэ хандуулдаг болоһон байна. Таряалангай 46 шахуу процентынь ороохото ургамал эзэлнэ. Эдэ жэлнүүдтэ яарса тарилга урдынхида орходоо таба дахин ехэ болоо. Агротехническэ эрилтэнүүдые ёһошолон баримталдаг болоһоной ашаар олонхи ажахынуудта ургаса ехээр хуряагдана.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхилһэнһээ хойшо 229,6 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ газарай хүрьһэндэ оруулагдаа. Анаагай, Хориин совхозуудта иимэ үтэгжүүлгэнүүд ашаг үрэ үгэсэ багатайгаар хэрэглэгдэнэ.

1982 онһоо эхилжэ, районой ажахынуудай трактор-но-тариан ажалай бригаданууд, хартаабха ба овощ ургуулдаг звенонууд бригадна подрядай шэнэ гурим нэбтэрүүлжэ захалаа. Энэ талаар «Георгиевский» болон Дээдэ-Тайлсын, Хүрбын совхозууд зарим тэды дүй дүршэлтэй болоо.

Энэ жэлдэ районой таряашад ороохото ургамалнуудай гектар бүриһөө дунда зэргээр 12,4 центнер ороохо сохёо. Энэнь нёдондоһойнһоо 3 центнерээр дээшэ болонхой байна. Түсэбөөр хараалагдаһанда ороохо 34 процент ехэ ургаса абтаа. Гүрэндэ ороохо худалдаха табан жэлэй түсэбөө Хүрбын, Үдын, хартаабха—Дээдэ-Тайлсын совхозууд бэелүүлжэ шадаба.

Тоосоото гурбан жэл соо 1377 гектар газар уһалха хүсэтэй системэнүүд ашаглалгада үгтөө. Гадна хоёр мянга гаран гектар газар уһалжа шадаха һубаг, хабаһуудай һэльбэн заһабарилгада. Районой ажахынууд гүрэндэ мяха тушааха хоёр жэл арба һарын түсэб 102,5 процент дүүргэбэ. Энэ хэрэгтэ Үдын, Дээдэ-Тайлсын, Хориин совхозуудай оруулһан хубита ехэ.

Гүрэндэ һү тушааха түсэбтэ даабарин дүүргэлтэ урдынхида орходоо яһала һайн байдалтай. Илангаяа Хүлэй, Үдын совхозууд ялагарна. Эндэ һаалишад жэлэй туршада үнеэн бүриһөө 2200 шахуу килограмм һү һаадаг болонхой. Эдэ ажахынуудай, һү һаалиин фермэнүүдэй коллективүүд түсэбөө үргэлжэ бүриһөө дүүргэжэ абана.

Эдэ жэлнүүдтэ хонин мал үсхэбарилгэдэ анхарал һайса хандуулагдаа. Үүлтэр һайжаруулха талаар зарим тэды алхам хэгдээ. Дээдэ-Тайлсын, Үдын, Хориин, Хасууртайн, «Георгиевский» совхозууд нооһо абаха даабаряа дүүргэбэ.

Мал ажалай хүдэлмэридэ горитой дутагдалнууд ушарна. Һүүлэй үедэ «Георгиевский», Анаагай, Хүлэй совхозуудта ниитын адууһа мал олоор гарзална. Эдэ ажахынуудай ахамад мэргэжэлтэд даалһан хүдэлмэридөө эрилтэ багатайгаар хандана. Мүн малшадай дунда ажалай журам эбдэгшэд үсөөн бэшэ.

Совхозуудай ахамад мэргэжэлтэдэй хүдэлмэри зүбөөр хүтэлбэрилхэ, дутуу дундануудые усадхаха, малай үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэ районой агропромышленна нэгэдэлэй соведэй түрүүлэгшэ К. А. Урмакшинов, ахамад зоотехник Д. Д. Дариев, КПСС-эй райкомой хүдөө ажахын таһагые даагша А. Ц. Моролдоев гэгшэд анхаралаа багаар хандуулна.

Мүнөө районно партийна организаци 1370 коммунистнуудтай. Тоосоото үедэ 219 хүн партиин гэшүүндэ абтаа. Тэдэнэй 146-ниинь хүдэлмэришэд, 144-ниинь комсомолшууд болоно.

Хүлэй, Үдын, Хориин совхозуудай, Хандагайн леспромхозой парткомууд залуушуул болон ажалай түрүүшүүлые партиин зэргэдэ абаха талаар горитой хүдэлмэри ябуулна. Тиихэтэй хамта Хүрбын леспромхозой, Анаагай совхозой гурбадахи отделениин, Хориин ОРС-ын, шубуунай инкубаторна станциин партийна организацинууд урганагүй. Иимэ байдалтай саашадаа эбсэхын аргагүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

—Манай партийна организациин коммунистнууд ажахы дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана, тэрэнэй түрүү зэргэдэ ябахал ёһоороо ябана. Ажалай түрүүшүүлэй дундаһаа һаалишан коммунист Р. Д. Ибатуллина, республикын социалис мүрысөөндэ илагша Н. Хасанова, Ф. Оцимик, ажалай ветеран, үнинэй коммунист хонишон А. Филиппов, Р. Чимитов, үхэршэд Н. Яковлев, С. Цыденжапов, В. А. Кучумов гэгшэдэй нэрэнүүдые дурдамаар,—гэжэ Дээдэ-Тайлсын совхозой парткомой секретарь **Н. И. Филиппов** элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ мэдээсэбэ. —Совхозой һаалишад гурбан жэлэй урда тээ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1800 килограмм һү һаадаг байһан һаа, мүнөө 2000 шахуу килограммда хүргэбэ. Тиин һү һааха түсэбтэ даабари амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ.

Үдын совхозой директор **Ц. Ж. Ширабдоржиев** үгэ абана.

—Манай коллектив гүрэндэ һү, мяха, нооһо, ороохо тушааха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэбэ. Һүүлэй үедэ илангаяа малай тэжээл ехээр абадаг болохо талаар ехэ хүдэлмэри хэгдээ. Тэрэнэй ашаар малшадай хүдэлмэриин үрэ дүн эли бодо ургаа. Совхозой һаалишад үнеэн бүриһөө 2100 шахуу килограмм һү һаадаг болонхой. Энэ талаар Баруун-Хасууртайн отделениин Тахяашын һаалишадай үүсхэл тухай онсо тэмдэглэмээр.

Манай совхозой ахалагша хонишод нүхэр Бимбаев, Банзаргашеев, Гунтыпов гэгшэд олондо һайн жэшээ харуулна. Манай совхозой дирекци болон парткомой ажал ябуулгада КПСС-эй райком ехэ туһаламжа үзүүлһэн байха юм. Нэгэтэ бэшэ манай хүдэлмэри тухай асуудал партиин райкомой бюро дээрэ зүбшэгдэһэн, зохихо зүбшэл заабари үгтэһэн байха юм.

—Манай шубуунай инкубаторна станциин коллектив эдэ жэлнүүдэй туршада муу бэшээр хүдэлөө. Гүрэндэ үндэгэ худалдаха түсэб 105 процент дүүргэгдэбэ. Коллектив дотор ажалай түрүүшүүл олон. Тэдэнэй тоодо Е. Курбатова, Т. Ович, Н. Попова гэгшэд ороно,—гэжэ тус станциин хүдэлмэришэн делегат **Т. Е. Шепилова** үгэ хэлэлгээ эхилбэ. —Өөрын хүсөөр 12 мянган тахяагай байха байра баригдаа. Гадна үндэгэ хадаглаха склад, инкубаторна цех баригдажа, һаяар ашаглалгада оруулагдаха. Тиихэдэнь шубуушадай хүдэлмэри бүри хүнгэн болохо ёһотой.

—Би Анаагай совхозой ахалагша хонишоноор ажалланаб. Малаймнай үбэлэй байра Байсын Үбэртэ байдаг юм. Тэндэ совхозоймнай эгээл һайн, ехэшье сабшалан оршоно. Үертэ абтадаггүй һаань, 20 мянган центнер үбһэн хуряагдажа болохоор. Теэд Үдэ голой эрьеэр хоёр метр үндэртэй дамба бодхоогоогүй һаа, эндэхи сабшалан үертэ абтажал байха, —гэжэ коммунист **Б. Д. Дондоков** хэлэнэ. —Ажахы доторнай ажалай ба амаралтын хоёр лагерь хүдэлнэ. Һургуулиин наһанай үхибүүдэй хонишон хүнэй ажалтай танилсажа байһаниинь һайшаалтай байна.

Зүгөөр зун болохолоор лэ малшадта анхарал багаар хандуулагдажа захалдаг. Ажалай ба амаралтын 2 лагериин түбхинэһэн газарта малшадай зунай табан байра оршоно. Тэндэнь зайн гал байхагүй. Электролини татаха гэлсэһээр үнинэй. Теэд тэрэнь мүнөө болотор бүтэнэгүй. Тэрэшэлэн малшадые худалдаа наймаанай, соёлой талаар һанаһанда хүрэмөөр хангананагүйл даа.

Манай леспромхозой коллектив хоёр жэл 10 һарын туршада түсэбэй ёһоор 868 мянган түхэригэй хүдэлмэри хэхэ байһан аад, тэрэнээ 16 мянгаар үлүүлээ. Доодо складуудта хамта дээрээ 874,7 мянган кубометр модон асарагдаа. Товарна продукци худалдаха түсэб 99,5 процент дүүргэгдэбэ гэхэ гү, али хамта дээрээ 984,7 мянган түхэригэй продукци худалдагдаба бшуу,—гэжэ Хүрбын леспромхозой директор **Н. Н. Герасименко** элидхэл тушаа үгэ хэлэхэдээ мэдээсэбэ. —Онохойн модоной комбинадай транспортна участогай муугаар хүдэлдэгһөө боложо, түсэбнай дүүргэгдэнэгүй. Ажалай бүтээсэ урда жэлнүүдэйхидэ орходоо доошолоо. Гэхэтэй хамта леспромхоз дотор һайнаар, үндэр бүтээсэтэйгээр хүдэлдэг хүнүүд олон. Тэдэнэй тоодо ерэхэ жэлэй түсэбэй тоосоогоор хүдэлжэ ябаһан Н. С. Белых, В. Н. Хорушунов, В. Н. Пелко, Ю. А. Вахрушев гэгшэд ороно.

Хүлэй совхозой механизатор **П. П. Горшковто** үгэ үгтэнэ:

—Манай ажахы гүрэндэ һү, мяха, ороохо тушааха түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэбэ. Совхозой һаалишад Н. Уварова, О. Скворцова, О. Уварова, У. Землянухина, механизаторнууд М. П. Ситников, В. Скворцов, жолоошон А. Краснопеев гэгшэд жэшээтэ һайнаар ажаллаа.

Һүүлэй гурбан жэлэй туршада малшадта гэжэ хоёр квартиратай байрын 6 гэр, хонидой гурбан хашаа, тугалай байра баригдаа. Мүн нютагтамнай дунда һургуули, үхибүүдэй ясли-сад ашаглалгада ороһон байна. Мүн сабшалан, бэлшээри һайжаруулагдана, уһалууриин системэнүүд баригдана. Тиин малай тэжээлэй бата найдамтай үндэһэ һуури тогтонижоно.

Элидхэл тушаа 21 хүн үгэ хэлэбэ.

КПСС-эй обкомой хүдөө ажахын таһагые даагша **Б. Н. Николаев** районно партийна конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсаһан, үгэ хэлэһэн байна

Конференци хэлсэгдэһэн асуудалаар таарамжатай тогтоол баталан абаа, мүн КПСС-эй райкомой партийна конференциин делегадуудые һунгаба.

Конференциин шэнээр һунгаһан КПСС-эй райкомой пленум боложо, эмхидхэлэй асуудалнууд харагдаа. КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретаряар **П. В. Бахаев**, секретарьнараар **С. Р. Очиров, Н. Т. Казазаев** гэгшэд һунгагдаба.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

Бүри һургуулида һуража байхадаа Сыбикжап Домошоев уласхоорондын шэнжэлэлнүүдые уншаха ехэ дуратай болоһон юм. Дэлхэй дээрэ хаана, юун болоноб, дууһан мэдээд байха. Илангаяа түүхэ, обществоведениин хэшээлнүүдтэ түгэс харюунуудые үгэһэнэй түлөө эрхим сэгнэлтэнүүдые абажа, багшанарай магтаалда хүртэхэ. Теэд мэдэһэн, шудалһанаа досоогоо нюугаад ябаха бэшэ ха юмши. Заал һаа, нэгэ хүнтэй хубаалдаха, энээн тухай тэрэнэй һанамжые дуулаха дуран хүрэхэ. Хүнтэй хөөрэлдэхэдэ, өөрэйньшье бодол баяжаха, урма зоригоор далижахаш. Түрүүшээр ехэнхидээ, түрэлхидынь шагнадаг юм һааб даа. Харин хожомынь һурагшынгаа һонюуша, һубэлгэниие ойлгоһон багшань политинформаци хэхэ даабари нэгэтэ үгэбэ. Тиихэдэнь Сыбикжап бүхы наһаараа иимэ тушаал даажа ябаһан мэтэ, һүүлэй үедэ болоһон һонин тухай нүхэдтөө дажаганаса хөөрэжэ, үгөө бэлэй. Тэрэ гэһэнһээ хойшо даабаринь саг үргэлжын болоо һэн. Бүри тиихэһээ һонирхолтой баримта, тоонуудые шэлэжэ суглуулаад, хөөрөөндөө шадамараар хэрэглэдэгээрээ шалгараһан юм.

Һүүлдэнь Ленинградта, түсэблэлгын-экономическэ институтда һураха үедэнь, энэ шадабаринь улам хурсадан мүлирһэн байна. Харин оронуудһаа ерэһэн олон студентнэр эндэ һураха. Олон ондоо яһатанай түлөөлэгшэд эбтэй эетэй нэгэ бүлэ болоод байдаг һэн. Ямар нэгэ асуудалаар арсалдаанай болоходо, Сыбикжап ехэ дуратайгаар тэрээндэ оролсожо, абьяас дүүрэн үгөөрөө, тодорхой тоо, баримтануудаараа өөрынгөө һанамжа хамгаалжа хэзээдэшье шадаһан байха.

Ленинградай үзэсхэлэн һайхан үйлсэнүүдээр нүхэдтэеэ хамта зунай һаруул һүнинүүдтэ үглөөгүүр болотор ябадагаа мартахаар аал? Алдарта хотын талмай, гудамжа бүхэниинь түүхэтэй холбоотой ха юм. Декабристнууд, Октябриин революциин үлгы. Юрэдөө, Ленинэй хотодо һураха үедөө түрэл нютагайнгаа түүхэдэ бүри дуратай боложо, революци хэһэн аха үетэнэй нангин дурасхаалда үнэн байхаар Сыбикжап тангариглаа һэн.

Нэгэ зун студентнэрэй барилгын отрядай бүридэлдэ орожо, Казахстан ошолсобо. Үдэртөө хүдэлөөд, үдэшэндөө таряа хуряагшадай урда үгэ хэлэхэ. Тэдэнэр хэды эсэбэшье, студентын хэһэн мэдээсэлнүүдые анхаралтайгаар шагнадаг байгаа.

Юрэдөө, студент ябаһан үень Сыбикжабта аша үрэ ехэтэй һэн. Политическэ болбосоролынь одоол тиихэдэ гүйсэжэ, түрүү үзэл бодолой түлөө үсэдөөр оролдодог тэмсэлшэ болоо һэн.

1980 ондо институт дүүргэжэ, дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэ болоһон тухай үнэмшэлгэ абаһан Сыбикжап Домошоев Улаан-Үдын почтамтда ажалда ороод, мүнөө ахамад бухгалтерай орлогшоор хүдэлнэ. Эндэл партиин гэшүүндэ кандидадаар абтаад, жэл үнгэрһэн хойно — КПСС-эй гэшүүн болоо һэн. Гурбан жэлэй саана партбюрогой шиидхэбэреэр тэрэниие политинформатораар баталаа һэн. Тэрэнһээ хойшо залуу ... жэлтэ харюусалгатай ... барья эрхимээр ... ябадаг. Өөрынгөө ... дэсэ үргэдхэхын хойно ... рэ үсэдөөр оролдод...

Хүнүүдые миил һо... ха мэдээсэлнүүдые ... даг бэшэ, харин эд... сэлнүүдые гүнзэгыгөө... жэлэн, хөөрэлдөөндөө ... лэдэг. Партиин шугам... ниитын дунда хэлбэ... гөөр бэелүүлдэг пол... тэмсэлшэд гээшэбди ... рэ тоолодог.

— Минии хөөрөөн... тивэй урда табигдаһан... гонуудые шиидхэлгэд... дые элсүүлхэ ёһотой, ... Сыбикжап хөөрэнэ. ... коллективэйнгээ ажал... тухай заабол тогтоһон ... уялгануудые дүүргэл... лөө хэлхеэ холбоош... рюусалгатай байһани... һон байдаг. Өөрөө эх... һэн тула бидэнэй һай... дэлхэ бүри совет экон... най һалбаран хүгжэ... оромнай, улам хүсэ... гэжэ тэрэ хэлэдэг.

— Ямаршье уялгад... жап Домошоев хар... ехэтэйгээр хандадаг... гэжэ парторганизаци... тарь А. П. Котельник... рэнэ. — Үнэн үгөөр... дөө зоригжуулжа шад... тойл эрхим залуу ко... гээшэ гэжэ тэрэнии... нобди. Үгэ бүхэндөө... салгатайгаар хандажа, ... шадай анхарал татад...

Б. СО...
штатна бэшэ ...

ҮЗЭЛ СУРТАЛАЙ
ХҮДЭЛМЭРИИН ЭДЭБХИТЭД

ҮГЭ БҮХЭНДӨӨ — ХАРЮУСАЛГАТАЙГААР

Зэдын районой Боосын совхоздо Анна Александровна Измайлова һүүлэй хэдэн жэлэй туршада һаалишанаар хүдэлнэ. Гэбэшье тэрэ баян дүй дүршэлтэй болонхой. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлдэ Анна Александровна эрхим амжалтануудые туйлана. Энэ жэлэй арба һарын туршада тэрэ үнеэн бүриһөө хоёр мянган килограмм һү һааһан магтаалтай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишан А. А. Измайлова ажалдаа. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

ДУДИНКА (Таймырай автономито округ). Холын Хойто зүгэй Дудинка гэжэ ехэ порт уһан замаар ашаа зөөхэ жэлэй түсэбые дүүргэбэ.

Эндэ ехэ оройтожо, хүшэр хүндэ байдалда зунай навигаци эхилээшье һаань, ехэ ута, дулаан намар болоо юм. Мурманска ба Хойто зүгэй далайн пароходствын морягууд болон портын хүдэлмэришэд энээниие һамбаашалхые оролдоо. Хүсэтэй суднанууд ледоколгүйгөөр Дудинка хүрэтэр ехэ үни ябаа. Тэдэнэй ашаае буулгаха хүдэлмэришье һайнаар эмхидхэгдэһэн байгаа.

Тиин мүнөө портын бүхы причалнуудта хүдэлмэри бусална. — Хойто зүгэй хүн зондо эдеэ хоолой болон промышленна эд бараа, Норильскын ашагта малтамал шэнаржуулгын-металлургическа комбинадта зорюулагдаһан барилгын материал ба техникэ асарһан теплоходуудай ашаан буулгагдана. Таймырай руда, үнгэтэ металлнууд суднануудта ашаалагдана.

Гэбэшье һүүлэй үедэ хүйтэн шангадажа, Енисейн адагай, Карска мүрэнэй мүльһэн хушалта улам зузааржа байнхай. «Мурманск» ба «Диксон», «Капитан Воронин» болон «Капитан Николаев» гэжэ ледоколнууд ашаанай суднануудта туһалжа эхилээ.

Хойто зүгэй далайн замаар түхэреэн жэлэй навигаци үргэлжэлһөөр. Жэлэй дүүрэтэр Дудинкын портын хүдэлмэришэд үшөө хэдэн арбаад судна, хэдэн мянган тонно ашаа тушаажа абаха юм.

МАЛ АЖА[ХЫ]
онсо шухала һалба[ри]

МҮРЫСЭН АЖАЛЛАХАДА...

Манай Хүсөөтын фермын арбан һаалишад 234 үнеэ харууһалдаг юм. Жэл бүри даабаряа дүүргэжэл ябадаг гээшэбди.

Бидэнэй дунда дүршэлтэйшье, һаяшье хүдэлжэ эхилһэн зон бии.

Үнинэй һаалишад Балдама Цыренова, Нина Тудупова, Хорло Бадмаева гэгшэд энэ жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ ойртоо. Мүнөө жэл арбадахи класс дүүргэһэнэйнгээ һүүлдэ түрэл нютагтаа Лариса Гомбожапова, Рая Дамдинова ажалайнгаа намтар эхилбэ. Эдэнэр аха нүхэдөө халажа ерэбэ ха юм. Хоёр жэлдэ һайнаар хүдэлһэн залуу һаалишан Сэрсэма Саможапова совхознай өөрынгөө стипендиат болгожо, Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищада һуралсалаа үргэлжэлүүлхыень эльгээгээ. Шуран дорюун зантай, КПСС-эй гэшүүндэ кандидат, энэ басаган хүсэл найдабариемнай бэелүүлхэл байха.

Хүдөө нютагуудта хаа хаанагүй адлил юм ааб даа, малшадай үхибүүд эжы, абаяа дахалдаһаар тэдэнэйнгээ мэргэжэлые халан абажа, саашадань үргэлжэлүүлнэ ха юм. Манай фермэдэ Эхэ-Герой Норжима Намсараевна Санжиева хүдэлдэг. Тэрэнэй басаган Люба эхэтэеэ хамта хэдэн жэлэй туршада һайнаар хүдэлжэ, нютагтаа хүндэтэй болонхой. Тэрэ КПСС-эй гэшүүн юм. Норжима Намсараевна ажалдаа бэрхэ, тиимэээр үхибүүдээшье һургадаг, Нёдондо жэлдэ үндэр амжалта туйлаһанайнгаа түлөө тэрэ ВДНХ-да ошохо путевкоор шагнагдажа, оронойнгоо ниислэл хото Москва гаража ерээ. Энэ жэлэйнгээ түсэбые хэнһээмнайшье уридшалан дүүргээд ябана.

Байгша ондо фермэдэмнай тугал һайнаар абтаа. Мүнөө үедэ 233 тугалтай болоод байнабди. Зуун үнеэн бүриһөө зуу гаран тугал абтахань. Эндэ дүршэлтэй техник-үрэжүүлэгшэ Дари Цырендоржиевна Эрдынеевагай үүргэ ехэ.

1983—1984 ... малай үбэл... жалтатайгаар ... малай ашаг ... шэлүүлхэ гэж... гынхидэй урд... нэр үргэжээ... нэбди. Үбэл... дэ фермээрээ үнеэн... һөө 1000 килограмм... шо бэшэ һү һааха... бди.

Таряашадаймнай ... гын ашаар үбһэ, ор... шье урдахи жэлнүүд... шээгүй дээгүүр абт... һа манайшье фер... лектив Намаржаан ... та өөһэдынгөө хүс... центнер үбһэ һурил...

Мүнөө үедэ үбэл... лэдхэл дүүрэжэ, ... гэбэл, шэнэ баригда... һүнэй комплекс ... үгтөөгүй. Тиимэ... байрадаал үлөө ... Заһабарилгын хүдэ... байгаа. Тэжээл бүй... хээ хүдэлгэжэ эхил... дэ КПСС-эй гэшүүнд... Дашинима Сандаков... хүдэлдэг юм. Тиин... үгтэхэ тэжээл гүйс... лагдана.

Сэхыень хэлэхэ... фермэдэ гараар ... ажал ехэ даа. Үбэ... силос гараараа мал... хада хүндэшэг бай... лишадай ажалдаа ... тусхай хубсаһа, ... дэг һаань, һайн бай... най дунда ехэнхи... бүүтэй эхэнүүд хүд... түлөө залһа өөһэд... руулха гээшэмнай ... юм даа. Малшад... иимэ асуудалнуудта ... мнай хүтэлбэрилэгш... ралаа хандуулха б...

Фермымнай парти... өөрынгөө коллектив... үзэл сурталай, хүм... хүдэлмэри саг үргэл... жа байха гэжэ ... Фермын хажууда ... лан түхеэрэгдэнхэй, Т... левизор, шэнэ газет... журналнууд бии. Соц... рысөөнэй дүнгүүд ... ног бүхэндэ согл... байдаг. Иигэжэ бид... үбэлжэлгые һайнаар ... гэжэ оролдонобди.

В. ЧИМИТДО...
Мухар-Шэбэрэй ...
совхозой һаа...
КПСС-эй ...

О

БЭРХЭШЭЭЛНҮҮДЫЕ ДАБАНА

О

Орон дотороо эгээл ута Хойто-Муяын тоннель баригшад үшөө нэгэ бэрхэшээлые амжалтатайгаар дабаба. Хада хабсагай доторхи ээлжээтэ хабшалай участогта транспортно-дренажна штольни дахин барижа эхилбэ.

Уһаар, лайгаар, элһээр, хайр шулуугаар ба шабараар дүүрэнхэй олон метр ута хабшал оньһожоруулагдамал комплексын хүдэлмэриие удаан саг соо һаатуулһан байна. Тиимэ үенүүдые малтажа дабаха талаар энээнэй урда тээ мэдээжэ байһан онол аргануud бултадаа ашаг үрэгүй байшоо. Тоннель баригшадай олоһон дүй дүршэлынь туһалаа. «БАМтоннельстрой» управлениин нэгэ отрядай проходчигууд мэргэжэлтэдтэй хамта аюултай участогай талмай дээрэ хамгаалха далан бариһан байгаа. Тоннель малтаха энэ аргые проходчигууд энээнһээ саашада хэрэглэдэг болохо юм.

Урдань шэнэ туршалганууд хүлеэнэ. Геологуудай мэдээнүүдэй ёһоор, проходчигуудай комплекснууд үшөө хоёр хабшал дабаха болоно. Гэбэшье тоннель барилгашад хүдэлмэриингөө эршые һуладханагүй, бэрхэшээлнүүдтэй тэмсэжэ үргэлжэлһөөр.

Северомуйск,
Буряадай АССР.

КПСС-эй XXVI съездын
шиидхэбэринүүдые дэелүүлхын түлөө

ХҮН ЗОНОЙ ҮДЭСЭ БА ЭКОНОМИ[КА]

Далаад онуудай һүүл багаар манай оронойхүн зоной үдэсэ ехэ хубилаа. Байгша табан жэлдэ ажалша хүнүүдэй олошоролго үнгэрэгшэ табан жэлэйхидэ орходоо гурба дахин доошолхо. Харин РСФСР-тэ ажаллаха хүнүүдэй тоо ойрын жэлнүүдтэ оройдоошье олошорхогүй байна. Манай оронойарадай ажахыда ажаллаха шэнэ хүнүүдэй тоо түрүүшынхиеэ иимэ ехээр хорохонь гээшэ.

Ушар иимэһээ ажахын хүтэлбэрилэгшэд хүн зоной үдэсэ тушаа ехээр һанаагаа зободог болонхой. Тэрэншье ойлгосотой. Юундэб гэхэдэ, хүнгүйгөөр ямаршье станок ябахагүй, ямаршье хэрэг бүтэхэгүй бшуу.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэридэ хүн зониие нэмэжэ элсүүлхэ шэнэ арга боломжонуудые бэдэрнэ. Элдэб олон дурадхалнууд оруулагдана. Зарим хүнүүд үйлэдбэриин бэшэ һалбаринуудай хүгжэлтые хизаарлаха гэнэ. Нүгөөдүүлынь хэлэхэдээ, ажаллангүйгөөр һураха ябадалые болюулха гэһэн байна. Харин гурбадахи бүлэг хүнүүд пенсионернүүдтэ хандан, «Хуушан гварди, наашаагыт!» гэнэ. Гэбэшье эдэ бүхы дурадхалнууд үндэһэгүй байна. Юундэб гэхэдэ, түбхын түрүүндэ экономикодо хабаатай асуудалые экономикоһоо таһархайгаар шиидхэхые дурадхана. Үгы гэбэл, тулгараагаа баргадхахадаал хэрэглэмээр аргануудые дурадхана. Ажахын зарим хүтэлбэрилэгшэд хүн зоной үдэсые гурба-дүрбэн жэл соо һайжаруулхын аргагүй гэһэн шалтаг дурдаад, хүдэлмэридөө гаргаһан алдуунуудаа, ажахые шэнэ ёһоор эмхидхэжэ шадахагүй байһанаа энээгээр далдалан сагааруулхые оролдоно.

Ажалай хүсэн тухай асуудалые **шиидхэхэ зүб замые** партиин XXVI съезд заагаа юм. Энэнь юун бэ гэхэдэ, экономикые гол түлэб эршэмтэй шангаар хүгжэхэ замда оруулха хэрэг болоно. Үйлэдбэри эршэдхэлгэ, эрдэм техникын туйлалтануудые бодото хэрэг дээрэ нэбтэрүүлгэ, ажалай хүсые улам һайнаар ашаглалга—эдэ бүгэдэ хадаа хүдэлмэриин хүсэнэй дуталдалгые зайсуулха аргануудмүн. Тиин бүхы ажахын хүтэлбэрилэгшэд, түбхын түрүүндэ предприятиин хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд бии байгаа хүдэлмэрилэгшэдөө зүб һайнаар, бодомжо ехэтэйгээр ашаглаха гэжэ оролдохо ёһотой. Имагтал нёдондо жэлдэ оронойбүхы промышленна предприятинуудай табанайнь нэгэ хубида хүдэлжэ байгшадай тоонь тогтоогдоһон хэмжэээ зуун мянган хүнөөр үлүүлжэ байгаа бшуу. Зуун мянган хүн! Тиин юрэнхы дээрээ ажалай хүсэнэй дуталдажа байхадань, иимэ юумэн болоно ха юм.

Гэхэтэй хамта хэдэн зуун түрүү предприятинуудай дүй дүршэл юу харуулнаб гэхэдэ, ажал хэрэгээ зохёохы ёһоор, шадамараар эмхидхээд байбал, хүн зоной үдэсын хэмжээн энээндэ һаад тойбо хэжэ шадахагүй юм. Жэшээнь, «Полимир» гэдэг Новополоцкын үйлэдбэриин нэгэдэлые абаад үзэе. Хүн зоной үдэсын хубилалта эндэл ехээр нүлөөлхөөр шэнги байгаа. Юундэб гэхэдэ, Белорусси энэ талаар эгээл муу байдалда ороһон республикануудай нэгэн шуу. Теэд тэндэһээ гүйлтэ эрилтэнүүд дуулдажа байдаг бэшэ, харин үйлэдбэриинь программа улам ехэдхэжэ, амжалтатайгаар дүүргэгдэжэл байдаг. Тиихэтэй хамта хүдэлмэрилэгшэдэй тоо 1800 хүнөөр хороогдоо, салин хүлһэнэй жасаһаа 13 миллион гаран түхэриг алмагдаа. Тус нэгэдэлдэхи ажалай бүтээсэ гурба дахин дээшэлээ, харин энэ талаар тогтоогдоһон арбадахи табан жэлэй түсэб хоёр жэл хахад соо дүүргэгдээ. Предприяти дээрэхи социальна оршон байдалай хубилжа, хүдэлмэрилхэдэ һонирхол ехэтэй болоһониинь шухала. Тиихэдэ эндэмнай хүнэй үдэсын багадаһанай нүлөөн огтошье үзэгдэнэгүйл!

Хүдэлхэ зоной олошорбол, ямар юумэн хэгдэхэ байгааб гэжэ гоё гоёор бодоходо бэлэн юм бэзэ. Гэбэшье предприяти бүхэндэ, колхоз ба эмхи зургаан бүхэндэ бии байгаа ажалай хүсые тон шадамараар ашаглаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Эндэ гансал гоё гоёор хэлэжэ шадаха хэрэгтэй бэшэ, харин зохёохы ёһоной шанга ажал үдэр бүри ябуулха шухала бшуу.

Эндэ ямар арга замууд бииб? Мэргэжэл шадабариин ехэ хэрэггүй, гараар хэгдэдэг ажалые хороохо шухала. Харин мүнөө хэдэн миллион хүн иимэ ажал эрхилнэ. Промышленностьда тэдэнэй удельнэ хэмжээниинь 30 процентһээ дээшэ юм. Капитальна һомололго эрхимээр ашаглаха хэрэгтэй. Харин мүнөө тэрэнэй ехэнхи хубинь үйлэдбэриие үргэдхэхэ хэрэгтэ зорюулагдаһаар. Тиин оройдоол 25 процентнь хуушарһан түхеэрэлгэ һолихо хэрэгтэ гаргагдана. Бүхы дээрээ промышленностьда хори гаран жэл хүрэһэн түхеэрэлгын хэмжээн 15 процент, харин машина бүтээлгэдэ аяар 25 процент болоно. Физическэ ба моральна талаараа хуушарһан техникые хэрэглэлгэ предприятиин хүдэлмэриие муудхахаһаа гадна, тэрэнэй һаатангүйгөөр хүдэлхын тулада нэмэлтэ мүнгэ зөөри, ажалай хүсэ элсүүлхэ ёһотой бологдоно. Промышленна министерствэнүүд түсэбэй проектнүүдые табихадаа, бии байгаа предприятинуудые шэнэдхэн заһаха хэрэгтэ бэшэ, харин шэнэ предприятинуудые барилгада капитальна һомололгын гурбанай хоёр хубиһаа үлүүень зорюулһан зандаа. Харин эдээндэнь хүдэлмэрилхэ шэнэ хүнүүд хэрэгтэй ха юм.

Гэбэшье шэнэ капитальна һомололго хэнгүйгөөр бэелүүлмээр ажалай хүсэнэй арга боломжонуудта түбхын түрүүндэ анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Ажалай, үйлэдбэриин журамые бэхижүүлхын түлөө партиин ябуулжа байгаа шанга тэмсэлэй һайн хойшолонгые хүн бүхэн бэе дээрээ мэдэрэн үзэжэ байгаа ёһотой. Гэбэшье журам һайжаруулха талаар бүхы хэхэ юумэн хэгдээдүй байна.

Энэмнай албан зургаануудай доторой хэрэг бэшэ бшуу. Завод гү, али фабрика соогоол эндэ амжалта туйлахань ехэ хэсүү юм. Юун бэ гэхэдэ, хүн зониие хангадаг предприяти болон эмхи зургаануудай таарамжагүй сагта ажалладагһаань боложо, хэды олон хүн захиргаанһаа зүбшөөл абажа, ... радаггүй байгааб, ... һөө эртэ гаража ... тай болодог һэн. Энэ ... гуримшуулагдахада ... гэр бүлэтэй зондо ... болохоһоо гадна, ажа... рам һайжаруулхада ... лоһон байна. Хүн зон... ламжа үзүүлдэг эм... ажалые һайжаруулха ... ателье гү, али ... хүдэлмэриин сагые ... гаад лэ дүүрэхэ бэшэ ... жэ хэлэхэ хэрэгтэй ... шухалань юун бэ гэхэ... лайнгаа һүүлээр, ... зургаа-долоон сагта ... хэрэгтэй юумээ ма... абаха, мүн туһаламжа... дэхэ аргатай байха ... Харин зарим газарта... лаар хиналта һулу...

Ажалай журам ... хэ гээшэ имагтал ... һамшалгатай гү, али ... долготой тэмсэхэ ... бэшэ. Хүдэлдэг газар... нэй байхань лэ шухал...

...АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ...седани hаяхан болобо. Тус заседани дээ... ба ажаhуудалай эрилтэнүүдые хангалгын, ...хэрэглэлэй эд бараае үйлэдбэрилхэ талаар ... 1983 оной экономическа болон соци...льна хүгжэлтын түсэбөөр тогтоогдоhон даабаринуу...дые дүүргэлтын ябаса тухай», «СССР-эй, РСФСР-эй, ...АССР-эй Верховно Соведүүдэй депута...дуудта hунгагшадай үгэhэн захяануудые дүүргэхэ ...ын республикын хэлхеэ холбооной управленинин, ...Улаан-Үдын отделенинин ябуулдаг хүдэл...мэриин асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэжэ, «Бу...ряадай АССР-эй 1984 оной экономическа ба социаль...на хүгжэлтын түсэб, 1983 оной түсэбэй дүүргэлтын ... Буряадай АССР-эй 1984 оной гүрэнэй ...1982 оной гүрэнэй бюджедэй түйсэдхэл ту...хай асуудалнуудые республикын Верховно Соведэй ...—бюджетнэ ба саг үргэлжын бусад ко...миссинуудай дааб дээрэ хаража үзэхыень уялгаhан ...Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Пре...зидиумэй заседаниин абаба.

рэглэлэй эд бараа үйлэдбэрилхэ даабаринуудаа дүүргэхыень уялгаhан тогтоол баталан абаба.

Тэрэшэлэн тус заседани дээрэ СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдэй депутадуудта hунгагшадай үгэhэн захяануудые дүүргэхэ талаар республикын хэлхеэ холбооной управлениин, ВСЖД-гэй Улаан-Үдын отделениин ябуулдаг хүдэлмэри тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Энэ асуудалаар республикын хэлхеэ холбооной управлениин начальник В. Р. Очиров, ВСЖД-гэй Улаан-Үдын отделениин начальник В. Н. Вовк гэгшэд hунгагшадай захяануудые дүүргэхэ талаар юун хэгдэжэ байнаб гэжэ элидхэбэ.

...АЙ ЗУРГААНУУДТА

...ЛА АСУУДАЛНУУД ...ЭН ХЭЛСЭГДЭБЭ

...рэ түрүү... ба ажаhуу...дые хангал...хэрэгсэлэй эд ...лхэ талаар ...83 оной эко... социальна ...эй түсэбөөр ...баринуудые ...а тухай» хэлсэгдээ. ...планай ту...ршо М. А. асуудалаар ...

...й промышл...енностиинууд соё... эрилтэ...н, ажахын ...бараа үйлэд...байгша оной ...ые 100,9 ...н байна. ... жэлэй энэ ...бал, 9,1 ...үр гээшэ. ...водой, «Бур...ялай, ЛВРЗ-...» нэгэдэ... АССР-эй ой ... нютагай ... министер...ективүүд үр... бараа үй... түсэбөө ...н байна.

... промыш... предприяти... «Электро... Дотоодын ...истерствын ...н эмхи зур..., «Бурят...эл, хүүргэ...рэгсэлнүү...од, «Бурят...эл, кино... гэхэ мэ...д түсэбүү... Жэшээлхэ...шина» завод ...да 210 мян...ик бүтээн ...78 мянган ...далдаа най... байна. Тэ...удэй түмэр ...эдэг завод ... хүрзэ ту...

шааха аад, оройдоо 64 мянган хүрзэ худалдаа наймаанай организацинуудта үгэhэн юм. МВД-гэй заhан заларуулгын эмхи зургаануудай таhаг посылкануудые эльгээдэг 38 мянган хайрсаг хэхэ түсэбтэй hаа, минл 18 мянган хайрсаг хэлхеэ холбооной управленидэ тушаагаа.

Нютагай промышленностиин министерство мебель бүтээн гаргаха түсэбөө оройдоо 81,6 процент, штукатурада хэрэгтэй рейкэнүүдые гаргаха түсэбөө 20,8 процент дүүргэhэн байна. Тиихэдэ урдань тиимэ эд бараа гаргадаггүй байhан Сэлэнгын ЦКК, Элхиин автозаhабарилгын завод, «Горремстройтрестын» барилгазаhабарилгын управлени, Хяагтын плавико-шпадай уурхай гэхэ мэтэ предприятинууд үргэн хэрэглэлэй бараа үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргээгүй.

Республикын Верховно Соведэй Президиумэй заседани дээрэ энэ асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ «Бурятфермаш» нэгэдэлэй генеральна директор В. Д. Михайлов, «Электромашина» заводой директор В. А. Галин, МВД-гэй заhан заларуулгын эмхи зургаануудай таhагай начальнигай орлогшо В. П. Комлев, республикын худалдаа наймаанай министрэй орлогшо Р. Г. Безручко, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд В. В. Саржан, Ю. Р. Дмитриев, И. Д. Черняков, В. Н. Убеев болон бусад хабаадажа, энэ хүдэлмэри hайжаруулха тушаа горитой дурадхалнуудые оруулhан байна.

Верховно Соведэй Президиум, министерствэнүүд, албан зургаанууд, промышленна предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдые энэ шухала асуудалда үдэр бүриин анхарал хандуулжа, үргэн хэ...

Респубиликын хэлхеэ холбооной управленидэ hунгагшадай захяануудые дүүргэхэ талаар тодорхой хэмжээ ябуулгануудые хараалаад, тэдэнэй дүүргэлтын хойноhоо хиналта тогтооhон байна. Тус управлениин дүүргэхээр hунгагшадай үгэhэн 28 захяагай 18-ниинь дүүргэгдээд, үшөө 4-ниинь дүүргэгдэжэ байнхай. hунгагшадай захяагаар Баунтын, Баргажанай, Улаан-Үдын, Зэдын, Хэжэнгын, Мухар-Шэбэрэй, Хойто-Байгалай районуудта ретрансляторнууд бодхоогдоо. Ахын, Баунтын, Хориин районуудта, Улаан-Үдын шэнэ микрорайонуудта 1617 телефон ажалшадай гэртэ табигдаа гэхэ мэтэ.

Гэхэтэй хамта, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделенидэ hунгагшадай захяануудые дүүргэхэ талаар мүртэй юумэн хэгдэнэгүй гэжэ шалгалта харуулба. СССР-эй, РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй Верховно Соведүүдэй депутадуудта hунгагшадай үгэhэн 15 захяагай мүнөө дээрэ 5-ниинь дүүргэгдээ. Тиихэдэ үшөө 8 захяа дүүргэгдэжэ эхилээ. Гэбэшье, Горхон станцида баригдаха 25 байратай гэрэй, Тайлса станцида ябаган хүнүүдэй гараха тоннель гэхэ мэтын лаб дүүргэгдэхэнь мэдэгдэнэгүй.

Республикын госплан, арадай депутадуудай городской болон районно Соведүүдэй гүйсэдкомууд hунгагшадай захяануудые дүүргэхын түлөө албан зургаанууд, предприятинууд болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ шанга эрилтэнүүдые табинагүй, энэ хэрэгтэ депутадуудай асуулта хэхэ эрхэ hайнаар хэрэглэгдэнэгүй гэжэ Верховно Соведэй Президиум тэмдэглэбэ.

Эндэ заагдаhан ба бусад дутагдалнуудые усадхаха тушаа республикын Верховно Соведэй депутадууд С. П. Будажапов, Т. И. Ситникова болон бусад hанамжа дурадхалнуудаа хэлээ.

Верховно Соведэй Президиум тус асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаhан байна.

ГАБЬЯАТА БАГША ТУХАЙ ҮГҮҮЛЭЛ

Энэ багша тухай республикыншье, районойшье газетэнүүд олон удаа бэшэhэн, түрүү дүй дүршэлыень ниитэлhэн байха. Хориин районой Амгалантын эхин hургуулиин багша Цырен-Ханда Мункуевна Мункуева тухай эндэ хэлэгдэнэ. Тэрэнэй багшалалгын стаж 18 жэл болонхой.

Цырен-Ханда Мункуевнагай нэрые имагтал Амгалантын эдиршүүл hайханаар дурдадаг бэшэ, мүн арадай ажахын олон мэргэжэлтэд, багшанар, медигүүд тэрэниие hайханаар hанажа ябадаг. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр эдирхэн ябахадаа, Ц-Х. М. Мункуевада заалгаhан байна бшуу.

Ц-Х. М. Мункуева —хододоо шэнэ юумэ бэдэржэ, туршажа ябадаг багша. Буряад эхин hургуулиин hурагшадые түрэл хэлэндэнь дурлуулхаhаа гадна, ород хэлэндэ ягаад hайнаар hургахаб гэhэн асуудалда ёhотой харюу олонхой гэжэ мэргэжэлтэд сэгнэдэг.

Амгалантын эхин hургуули руу дүршэлтэйшье болоhон багшанар ерэжэ, Цырен-Ханда Мункуевнагай дүршэлые шэнжэлэн үзэдэг байна. Хэрбээ залуу багшанар ерээ hаа, өөhэдтөө туhатай нилээн ехэ юумэ олодог юм.

— Намда ямаршье нюуса байхагүй, теэд ерээ хадаа, урогтом орохо болоо гүбта даа. Юун тиимэ хүнhөө ондоо юумэ байха hэм даа, — гээд, Цырен-Ханда Мункуевна уринаар энеэбхилэн, айлшадаа угтаха.

Гэбэшье, Цырен-Ханда Мункуевна түрэлхиин дару зантай хүн гэжэ имагтал дүтынь хүнүүд мэдэдэг лаб даа. Үнэн дээрээ тэрэнэй урогто ороходо, хэшээлэйнгээ шата бүхэниие hайнаар бодомжолжо үзэнхэй гэжэ абаhаар элирхэ. Түрүүшынгээ минутаhаа эхилжэ, багша үхибүүдээ хүдэлхэ эрмэлзэлтэй болгоодходог. Жэшээлэн хэлэбэл, hуралсалай жэлэй түрүүшын үдэртэ үнгэргэгдэдэг хэшээлые абажа үзэе. Жэл бүриин түрүүшын хэшээл хадаа хүн түрэлтэнэй агууехэ вождь, В. И. Ленинэй дурасхаалда зорюулагдадаг. Агууехэ вождь тухайдаа багшын хөөрэхэ маяг, урогой шэмэглэл, уншаха номуудай список —бүхы юумэн хүүгэдэй сэдьхэлдэ бүхөөр хадуугдажа, Ильич тухай үшөө олон юумэ мэдэжэ абаха хүсэл үхибүүдэй досоо бии болодог. Багшын хөөрөөнэй hүүлээр үхибүүд олон асуудал табидаг. Гадна Ленин тухай ямар нэгэн ном уншаhан үхибүүд байгаа hаа, тэрээн тухайдаа дуратайгаар хөөрэдэг. Тиигэжэ үхибүүд ямаршье хашалангүйгөөр hанал бодолоо андалдадаг байна. Багшань үхибүүдэйнгээ хөөрэлдөөе хэрэгтэй шэглэл руунь шадамараар ябуулдаг.

45 минута соо үргэлжэлhэн урогой туршада hурагшад ехэ юумэ хэжэ үрдидэг. Ород хэлэнэй урогые абажа үзэел даа. hурагшад ехэ юумэ мэдэхэ байhанаа харуулхаhаа гадна, уран hайханаар уншадагаа, мэдэжэ абаhан шэнэ үгэнүүдээ хэрэглэжэ hураhанаа харуулха. Юрэдөө, Ц-Х. М. Мункуевагай hурагшад ород хэлэн дээрэ зүбөөр, сэбэрээр хэлэжэ hуранхай байдаг. Гадна программаар хараалагдаhанhаа олон үгэ мэдэхэ болоhон байдаг юм. Багша өөрөө хэлэ бэшэгэй мэргэжэлтэ мүн. Тэрэ хадаа 1972 ондо Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ БГПИ-гэй түүхын болон хэлэ бэшэгэй факультет заочноор дүүргэhэн байна. Тиихэдээ буряад үхибүүдые имагтал ород хэлэндэ hургаха бэшэ, харин тэрэнэй гоё hайханиие, баялигые ойлгуулха гэжэ оролдодог юм. Буряад үхибүүдые эдир наhанhаань ородой болон совет литературын эрхим зохёолнуудтай танилсуулжа, интернациональна хүмүүжүүлгын гол зорилгые бэелүүлдэг hайшаалтай. Үхибүүдэй hонирхолые харааадаа абан, багша ород хэлэлээр, уншалгаар, математикаар, ажалай hуралсалаар программаhаа гадуур материал үгэлсэдэг байна.

Бага-комплектнэ hургуулида hайнаар хүдэлхэ талаар түрүү дүй дүршэлые Цырен-Ханда Мункуевна гүйсэдөөр шудаланхай. Нэгэ доро олон класстай хүдэлхэ гээшэ орёо, нобшо хэрэг гэжэ ямаршье багша хэлэхэ байха. Теэд Цырен-Ханда Мункуевна бүхы арга боломжые дүүрэнээр хэрэглэжэ, hурагшадаа hайн мэдэсэтэй болгожо гаргана.

Ц-Х. М. Мункуева —бэрхэ методист. Өөрынгөө дүй дүршэлые өөртөө үлөөгөөд байхагүй, олонтой хубаалдаха гэжэ оролдодог байhаниинь hайн. «Хизаар оронoo шэнжэлэлгын материалые эхин hургуулиин hурагшадай хэлэлгэ хүгжөөлгын ба ухаан бодолыень баяжуулгын хэрэгтэ хэрэглэхэ тушаа» гэhэн методическа зохёол бэшэжэ, тэрэнээ 1981 ондо Буряадай номой хэблэлээр гараhан тусхай согсолбори соо оруулаа hэн. Арадай депутадуудай Хориин райсоведэй арадай гэгээрэлэй таhагай методическа кабинет, республикын багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлгын институт тэрэнэй дүй дүршэлые согсолон, олоной анхаралда хүргэhэн байха. «hурагшадта дифференцированнээр ном заахадаа тэдэнэй мэдэсын шанарые дээшэлүүлхэ зам» гэhэн гол шухала асуудал дээрэ Ц-Х. Мункуева үнинэй ажаллана. Ород болон буряад хэлэнүүдээр, математикаар, зуралгаар, дуугаар — бүхы предмедүүдээр үнгэргэhэн урогуудынь hонирхолтой, үхибүүдтэ ехэ мэдэсэ үгэдэг байhаараа илгарна. Логическаар, бодомжотойгоор үгэ хэлэжэ, хөөрэжэ hурагшадаа hургаха гээшэ багшын нэн түрүүшын зорилго гэжэ ойлгохоор байдаг.

Ямаршье хэшээл үнгэргэхэдөө, багша хүмүүжүүлхы шанарыень тобойлгожо шададаг байна. Илангаяа үзэл сурталай-политическэ хүмүүжүүлгын бүхы арга боломжые хүдэлмэридэ аша туhатайгаар хэрэглэхэ гэжэ Цырен-Ханда Мункуевна аhан оролдодог. Холо, ойгуур аяншалжа наадалга, экскурси, субботник, конкурснууд, тематическа үдэшэнүүд үнгэргэгдэдэг.

Хэшээлдэ хэрэглэгдэхэ дидактическа материалнуудые бэлдэлгэ, hуралсалай кабинедүүдые гоё hайханаар тухеэрэлгэ — эдэ бүгэдэдэ hурагшад эдэбхитэйгээр хабаададаг. Гадна түрэл совхозойнгоо фермэнүүдтэ, таряашадта ошожо, уулзалга хэхэ, концерт наада харуулха гээшэ Амгалантын hургуулиинхидай хүдэлмэриин заатагүй шэнжэ болонхой.

Эхин hургуулида ажаллажа байгаашье hаа, hурагшадайнгаа ерээдүйн мэргэжэлые шэлүүлхэ хүдэлмэридэ багша горитой анхарал хандуулдаг. Тиигэжэ ажал гээшэ хүн түрэлтэнэй ажамидаралгын эгээл түрүүшын түшэг тулгуури гэжэ hурагшадтаа ойлгуулдаг байна.

Ц-Х. М. Мункуевагай хүдэлмэриие Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнэнхэй гэжэ үшөө дахин онсолон hануулха дуран хүрэнэ. Тэрэ хадаа РСФСР-эй hургуулиин габьяата багша, РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник, Октябриин Революциин ордентой, 1974 оной социалис мүрысөөнэй илагшын тэмдэгтэй. 1982 ондо үнгэргэгдэhэн тусхай шалгалтын шиидхэбэриин ёhoop, энэ багшада ахалагша багшын нэрэ зэргэ олгогдоо hэн. Тиихэдэ СССР-эй профсоюзуудай XVI съездын делегат, Ашангын сомоной Соведэй депутат байhаниинь, жэл бүри агитатораар болон пропагандистаар томилогдодогынь Цырен-Ханда Мункуевна Мункуевагай ниитын эдэбхитэй байhые гэршэлнэ ха юм.

С. ХАМАГАНОВА,
«Шэнэ Үдэ»
газетын хүдэлмэрилэгшэ.

Зэдын районой Доодо-Торийн райпогой 25-дахи худалдаа наймаанай магазиниие даагшаар Любовь Батуевна Добчинова хүдэлдэг юм. Тус магазин жэл ерэхэ бүри социалис мүрысөөндэ түрүү hуури эзэлжэ, түсэбөө үлүүлэн дүүргэдэг юм. Любовь Батуевна Буряадай АССР-эй худалдаа наймаанай габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: эд хэрэглэгшэдэй кооперациин отличник Любовь Добчинова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

СОВЕТ ЗАХИЛШАДТА

ВАРШАВА. Польшын Бельскобяла хотын «Бефама» завод бүд нэхэлгын промышленностьда хэрэглэгдэхэ бүтээсэ ехэтэй машинануудые Советскэ Союзда эльгээхээр бэлэн болгобо. Мүнөө жэлдэ предприятиин коллектив СССР-тэхи захилшадта зуугаад элдэб машина үйлэдбэрилхэ юм. Тэдэнэй дунда «ЦР-300» түхэлэй hамналгын агрегадууд булюу олон байха.

Үнгэрhэн 30 жэл соо «Бефама» завод ээрэлгын ба hамналгын 3 мянганhаа дээшэ агрегадуудые СССР-тэ эльгээhэн байгаа. Советскэ Союзай элдэб хото городуудай 26 фабрикануудта тус предприятиин тамгатай машинанууд хүдэлдэг юм.

ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ НЭРЭ ХҮНДЫН ХЭРЭГ

БУДАПЕШТ. Советскэ Союз ба социалис хани нэгэдэлтэ оронуудта продукци болзор соонь эльгээхэ гээшэ машина бүтээлгын «КАЭВ» заводой коллективэй нэрэ хүндын хэрэг болонхой. Энээнэй ашаар Венгриин түрүү предприяти бүд нэхэлгын станогуудые үйлэдбэрилгөөр СЭВ-эй гэшүүн оронуудай хамжаанай найдамтай партнерынь болоно.

Чебоксарын машина бүтээлгын заводой социалис оронуудай предприятинуудта зорюулжа бүтээдэг, бүд нэхэлгын автомат станогуудай гол детальнуудай нэгэн — жэжэ челногуудые бүтээдэг байнабди, — гэжэ «КАЭВ-гэй» профкомой түрүүлэгшэ Д. Богнар хэлэнэ. Хүдэлмэришэдэй үндэр уялганууд, мүн социалис ажалай бригадануудай хоорондо үргэнөөр дэлгэрhэн хүдэлөөн манай амжалтын гол нүхэсэл болодог юм. Мүнөө жэлэй дүүрэтэр предприятиин хүдэлмэришэд 120 мянган челнок үйлэдбэрилжэ, болзорhоо урид СССР-тэ эльгээхэ уялга абанхай.

ЮГОСЛАВИИН ЭНЕРГЕТИГҮҮДЭЙ ДҮЙ ДҮРШЭЛ

БЕЛГРАД. Биогаз үйлэдбэрилгөөр Югослави дотороо эгээ түрүүшын түхеэрэлгэ ороной урда хубидахи «Сандански» гэжэ агропромышленна комбинадта ашаглалгада оруулагданхай. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин үлөөдэhэнhөө абтадаг дулаанай хямда элшэ хүсэнэй туhаламжаар комбинадай дэргэдэхи малай фермэ, хилээмэ баридаг ба үрэ жэмэс хатаадаг газар дулаасуулагдадаг байха юм.

hүүлэй жэлнүүдтэ СФРЮ-дэ элшэ хүсэнэй нэмэлтэ носэнүүдые хэрэглэлгэдэ ехэ анхарал хандуулагдана. Мүнөө эндэ носодог сланецhаа нефть илган абаха проект зохёогдожо байнхай. Тэрэнэй хэбтэшэнүүд Сербидэ олдоо юм. Люблян, Сараево, Нови-Саде болон ороной бусад хото городуудта байрын гэрнүүдые дулаасуулхын тулада наранай элшэ хүсэн амжалтатайгаар хэрэглэгдэнэ.

(ТАСС).

...ЛАЙ ...АН ...АНА

...Воркутада... ...эрэглэжэ... ...үн зондо ...уhаламжа ... болон ...ын це... ...нструктор... ...эрэй олон ...жэн хүн ...уудалан ...жэл бү...

...н: бёдолой ...хүдэлмэри... ...эртель ба ...на (баруун ...) шэнэ кос...жа байна. ...хронико.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ХОТОХОН

ЛЬВОВ. «Львовдревпром» нэгэдэлэй мебелиин цех гэхэ гү, али үйлэдбэриин hүүлшын барилга хотын хажууда гаргагдажа баригдаба. Спортын болон залуушуулай амаралтын городской зоно байгуулагдажа түгэсхэгдэбэ.

Нютагай Соведүүдэй хүтэлбэри доро зохёогдоод, бэелүүлэгдэжэ байhан Львовой социально-экономическа хүгжэлтын түсэбөөр ниимэ зоно байгуулга хараалагданхай юм. Тэдэнэй хабаадалгатайгаар олохон предприятинууд болон дээдэ hургуулинуудай мүнгэ зөөри нэгэдхэгдэhэн байгаа. Энэнь барилгые габшагай түргэнөөр ябуулха арга олгоо.

Ой модоной сэсэрлигые тойроод стадионууд болон бассейнүүд баригдаа юм. Хэдэн мянган хүбүүд, басагад эндэ спорт эрхилдэг байха. Комплексын түбтэ хүүгэдэй наадаха талмай түхеэрэгдэнхэй. Зэргэлээд пионернүүдэй городской ордоной байшан бодхоогдоно. Тэндэ концертнэ зал, киnoлектори, кукольно театр түбхинэхэ юм.

(ТАСС).

ТАСС ХИЛЫН САНАhАА

ГРЕЦИИН АЖАЛШАДАЙ МАНЛАЙ

АФИНА. Грециин Коммунис партиин байгуулагдаhаар 65 жэлэй ойдо зорюулагдаhан баярай суглаан эндэ болобо. КПГ-гэн хүтэлбэрилэгшэд, Грециин коммунис залуушуулай түлөөлэгшэд, компартиин ветерануд, ороной ниитын ба политическэ элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, гадаадын айлшад тэрээндэ хабаадаhан байна.

КПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Н. Калудис энэ үе соо партиин гаталhан баатаршалгата зам тухай, мүн мүнөөнэй эрхэ байдалда тэрэнэй бэелүүлhэн ажал ябуулга тухай элидхэл хэбэ.

ЛЮКСЕМБУРГЫН КОМПАРТИИН ЦК-гай ПЛЕНУМ

ЛЮКСЕМБУРГ. Люксембургын Коммунис партиин Центральна Комитедэй пленум эндэ болобо. КПЛ-эй түрүүлэгшэ Рене Урбани тэрээн дээрэ элидхэл хэхэдээ, эб найрамдалые хамгаалхын түлөө, американ ядерна шэнэ ракетэнүүдые Баруун Европодо тараан тодхолгые буруушаалгын түлөө тэмсэлээ үргэдхэхэ асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэhэн байгаа. Европодо аюулгүй байдалые бэхижүүлхэ хэрэгтэ Люксембургын эб найрамдалда дуратай хүсэнүүдэй оруулдаг хубитые үргэдхэхэ шухала гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Орон соохи политическэ асуудалнуудта элидхэл дотор гол анхарал хандуулагдаа.

1984 оной февралиин 4—5-да зарлагдахаар шиидхэгдэhэн КПЛ-эй XXIV съездэ Люксембургын коммунистнуудай бэлэдхэлэй асуудалнууд пленум дээрэ хаража үзэгдэhэн байна.

НЭГЭДЭХИ КОМИТЕДЭЙ ДУРАДХАЛ

НЬЮ-ЙОРК. Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай гурбадахи сессие 1988 онhоо хойшо болгонгүй зарлаха гэhэн дурадхалые ООН-ой Генеральна Ассмаблейн нэгэдэхи комитет баталан абаба.

Урдахи хуралдаанууд дээрэ буу зэбсэгүүдые хуряалгын уласхоорондын стратегиин үндэhэ hуури тодорхойлогдоhон байгаа гэжэ энэ асуудалаар абтаhан тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ.

Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар ООН-ой Генеральна Ассамблейн 1978 ондо болоhон тусхай нэгэдэхи сесси Түгэсхэлэй документ баталан абаhан байгаа. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгын үргэлжэлүүлэгдэжэ байhан ушар хүн түрэлтэндэ айхабтар ехэ аюул тохёолдуулна гэжэ тэрээн дотор тэмдэглэгдээ hэн. Буу зэбсэгүүдые удаа дараалан хорооhоной ашаар лэ энэ аюулые усадхан зайсуулжа болоно гэжэ тус документ соо хараалагдаhан байгаа. 1982 оной зун зарлагдаhан хоёрдохи сесси үгэеэ ойлголсоhон шиидхэбэринүүдые баталан абажа шадаагүй бэлэй. Ушарынь юуб гэхэдэ, сэрэгэй-стратегическэ булюу хүсэтэй болохо хараа шэглэл бэелүүлжэ эхилhэн Холбоото Штадууд энээниие буруу hургэhэн байгаа.

Нэгэдэхи комитедэй дурадхал Генеральна Ассамблейн пленарна заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ.

ХҮГЖЭЛТЫН КАПИТАЛИС БЭШЭ ЗАМААР

КОНАКРИ. Гвинейн Демократическа партиин (ДПГ) XII съезд хүдэлмэреэ эндэ дүүргэбэ. Капиталис бэшэ замаар республикынгаа урагшаа дабшаха талаар партиин хараа шэглэлые тэрэнэй делегадууд батадхаhан байна. Экономикодо түсэблэлгые нэбтэрүүлхын түлөө, гол түлэб гүрэнэй секторто түшэглэжэ, хүдөө ажахы болон промышленностиие хүгжөөхын түлөө тэдэнэр hанамжануудаа хэлэбэ. Эмхидхэлэй талаар эхин партийна организацинуудай, нютагай революционно засаг захиргаанай органуудай үүргые дээшэлүүлхээр хараалагдана. Съезд дээрэ баталагдан абтаhан тогтоол дотор гадаадын политическэ асуудалнуудта гол анхарал хандуулагданхай. Империализмда, колониализмда, шэнэ түхэлэй колониализмда, сионизмда, апартеидтэ эсэргүүсэн тэмсэхые шиидэнхэй байhанаа тогтоол соогоо мэдүүлнэ.

85 хүнhөө бүридэhэн партиин Центральна Комитедые, 18 хүнhөө бүридэhэн ДПГ-гэй Политбюрое съезд hунгаба. Республикын президент Ахмед Секу Туре ДПГ-гэй Генеральна секретаряар дахинаа hунгагдаа.

Коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудые, сүлөөрэлгын хүдэлөөнүүдые, уласхоорондын ба африкан эмхинүүдые түлөөлhэн гадаадын 80 делегаци хүндэтэ айлшад боложо, съездэ хабаадаба. КПСС-эй Центральна шалгалтын комиссиин гэшүүн, Таджикистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Р. Набиев түрүүтэй КПСС-эй делегаци тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаhан байна.

ПОРП-ын ЦК-гай ПЛЕНУМ

ВАРШАВА. ПОРП-ын ЦК-гай 14-дэхи пленум эндэ болобо.

ПАП агентствын мэдээсэhэнэй ёhoop, социально-экономическа политикын зорилгонуудые саашадань бэелүүлхэ талаар партиин зорилгонууд тухай ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой элидхэлые пленум зүбшэн хэлсээ. Зохихо тогтоол баталагдан абтаба.

ПОРП-ын ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь В. Ярузельский пленум дээрэ түгэсхэлэй үгэ хэлэбэ. Гол шухала дүрбэн асуудалаар: нэгэдэхинь, юун хэгдээ гээшэб, хараалагдаhан ямар зорилгонууд бэелүүлэгдээб; хоёрдохинь, даб дээрэ энэ тэрэ юумэн ямар шалтагаанаар юундэ бэелүүлэгдээгүйб; гурбадахинь, мүнөө Польшодо хаанаhаа гол аюул тохёолдуулагданаб; дүрбэдэхинь, орон доторхи экономическа байдалые хаа хаанагүй hайжаруулхын тула ямар замаар дабшалтайб?— гэhэн асуудалнуудаар пленум дээрэ хөөрэлдөөн болоhон байна.

Хоёр жэл хүрэхэгүй саг соо ехэ юумэн хэгдээ, оромнай экономическа hандаралhаа аршалан абарагдаа, доройтон уналга тогтоогдоо гэжэ В. Ярузельский тэмдэглэбэ. Жэгдэ бэшээршье hаа, аалиханаар урагшаа дабшаха эгээлэй эрхэ байдал байгуулагдаба. Аюул тохёолдуулагдахагүй, үлэсхэлэн хооhон байдалда, хүлдэхэ дааpaха ябадалда орохоёо болёобди гэжэ тоолохо аргатай болоhониинь илангаяа шухала удха шанартай байна. Ушарынь гэхэдэ, 1981 оной hүүл багта манай арадта иимэ аюул тохёолдуулагдаа hэн. ПОРП мүнөөнэй хүшэр хүндэ байдалhаа Польшые гаргажа шадаха ори ганса хүсэн болоно гэжэ арад түмэн hайн ойлгоно.

Саашадаа В. Ярузельский Польшын экономико тухай, тэрэниие гээгдэлhээ гаргаха харгы зам тухай, социальна байдалые, гэгээрэлые, соёл болбосоролые, элүүрые хамгаалгые hайжаруулха тухай, хүн зониие эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангаха тухай асуудалнуудта тогтожо хэлэбэ.

СЭВ-тэй харилсаа холбоогоо үргэдхэхэдөөл, бидэ экономикоёо hайжаруулхабди гэжэ В. Ярузельский мэдүүлээ.

Пленум эмхидхэлэй асуудалнуудые хаража үзэбэ. ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн Т. Порембский ПОРП-ын ЦК-гай секретаряар hунгагдаа, Г. Беднарский ПОРП-ын ЦК-гай секретаряар мүн лэ hунгагдаба. М. Ожеховский ПОРП-ын ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидадаар hунгагдаа. Национальна hэргэн хүгжөөлгын патриотическа хүдэлөөнэй Бүхэпольшын соведэй Генеральна секретариин уялганудай тэрээндэ даалгагдаhантай дашарамдуулан, өөрынь гүйлтаар тэрэ ПОРП-ын ЦК-гай секретариин тушаалhаа сүлөөлэгдэhэн байна.

...К...

КПСС-эй ...ка секре...роповой пар...тай уулза...эмдэглэhэнэй ...г газартаа ...тэды хүрэ...эр шангаар ...рияа хэр ...ехэтэйгээр ...да тэрээндэ ... эрхэ бай...ай гү гэжэ ...эдэ ехэ шу..., Гэбэшье ...а хаанагүй ...эөдүй бай... ...ын элбэгжэ...үйлэдбэриин ...эдэг боло...предприятида ...аха үйлэдбэ... боломжо...агтал ажал ...эмхидхэлгэ...удалнуудhaa ...ленностьда ...ай ниитэ жа...центнь hам... Эдэ про... ...ин тэдышье ...оной арадай ...иллион шэ...шэдэй оро... юм.

Хүнүүдэй гол ажалтайнь холбоогүй элдэб хүдэлмэринүүдтэ предприяти болон эмхи зургаанай хүдэлмэрилэгшэдые нютагай органуудай зүгhөө хабаадуулдаг муу ябадал ехэ экономическа, мүн социальнашье хохидол ушаруулна. Жэшээнь, хүдөөгэйхидтэ ажалай хүсөөршье, бусад юумээршье туhалха хэрэгтэй гэжэ бүгэдэ ойлгоно. Теэд энэ туhаламжа ехэнхидээ хайшан гэжэ эмхидхэгдэдэг бэ? Олонхи ушарта шадаал hаа ехэ туhаламжа үзүүлхэ гэжэ бэшэ, харин хүнүүдые олоор лэ эльгээбэл хэрэг дүүрээ гэжэ бододог.

Иимэ ябадал муу хойшолонтой байдаг. Жэшээнь, Туркменидэ хлопогой ургаса дээшэлнэгүй, харин тэрэниие суглуулхые эльгээгдэгшэдэй тоо жэлhээ жэлдэ олошорно. Хэрбээ арбан жэлэй урда колхозуудта 68 мянган хүн эльгээгдэhэн hаань, мүнөө хоёр дахин олон зон ябуулагдана. «Элсүүлэгдэhэн» эдэ зоной ажалай бүтээсэ энеэдэhэ хүрэмөөр бага юм. Хуряалгын дүүрэхэ багаар тэдэнэй хүн бүхэнэй үдэрэй туршада суглуулhан түүхэй хлопок фартук соохоно багтаха юм.

Хүдөөгэйхидтэ «туhалагшадай» дан олошорходо, энэнь тэдэнэрэй ажалай эдэбхидэ муугаар нүлөөлнэ. Хуряалгын түлэг дундаа ябажа ябахада, ажаллаха шадалтай колхознигуудаh 20—30 процентынь ажалда гарадаггүй байна.

Эдэ мэтын баримтануудтай ушархадаа, хүдөө ажахыда хүдэлмэрилэгшэд дуталдана гэhэн, ходо дурдагдадаг үгэнүүд заримдаа үндэhэгүй гэжэ hанахаар. Ушар иимэhээ хүдэлмэриин хүсэ дуталдана. гэжэ гонгинолдохын үмэнэ тэрэнээ хэр зэргэ ашагланабибди гэжэ хараха ёhотойбди. Бүхы хүдэлмэринүүдээ өөhэдынгөө хүсөөр бүтээхыень ажахынуудые урмашуулха шухала. Харин ажахын хүтэлбэрилэгшын хүдэлмэриие сэгнэхэдээ, хэды городойхин колхоздо гү, али совхоздо туhалааб, нёдондо жэлэйхидэ орходоо тэдэнэй тоо олошороо гү, али үсөөрөө гү гэжэ хараада абаhан hайн байха.

...Ажалай журам шангадхаха, хүдэлмэриин саг hамшалгатай тэмсэхэ, хүнүүдые гол ажалhаань хэрэггүйдэ hаатуулха ябадал усадхаха гэхэ мэтэ ямар үдэр бүриин, юрын лэ боро юрьеэнэй хэрэгүүд шэнгиб... Теэд эдэниие гуримшуулхын тулада ехэ эршэ хүсэн хэрэгтэйл. Хүнэй үдэсэ тухай ехэ хэмжээнэй бодомжонуудтай зэргэсүүлмээршье бэшэ шэнги. Ажахын зарим ахир хүтэлбэрилэгшэд нимэшүүгээр лэ бододог, харадаг бэзэ. Харин арадай ажахын hалбаринуудта бии байгаа арга боломжо бүхэниие hайнаар хэрэглэжэ шадабал, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ гэhэн манай үмэнэ байгаа гол шухала зорилго шиидхэхэ тээшэ шэнэ алхам болохо байна бшуу. Тиин хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй ажалые эгээл аша үрэтэйгөөр яажа хэрэглэхэб гэжэ хүтэлбэрилэгшэдэй ходо бодомжолжо байбалнь, тус область гү, али район доторхи хүн зоной үдэсэhөө предприяти улам багаар дулдыдаха.

А. КӨЛЕСНИЧЕНКО,
экономическа
эрдэмэй кандидат.

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ХҮГЖЭМ ШЭНЖЭЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбоондо һаяхан тусхай зүблөөн болобо. Зүүн Сибириин гүрэнэй соёлой институт, П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищэда ажаллагша багшанар, хүгжэм шэнжэлэгшэ эрдэмтэд, олонниитын, түлөөлэгшэд тэрэ зүблөөндэ уригдаа.

Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной правлениин харюусалгата секретарь В. А. Усович зүблөөе нээжэ, хүгжэмые олоной дунда нэбтэрүүлгын, хүгжэм шэнжэлгын гол шухала асуудалнууд тушаа тогтон хэлээ.

Хүгжэм шэнжэлхэ мэргэжэлтэй 12 нүхэд республика дотор ажаллажа байдаг. Зүгөөр тэдэнэр хүгжэмэй шэнэ зохёолнууд тушаа, оперо болон баледэй академическэ театрта табигдаһан шэнэ зүжэг тушаа өөһэдынгөө һанамжануудые хэлэхэ, шүүмжэлхы статьянуудые бэшэжэ толилуулха талаар эдэбхи үүсхэл гарганагүй гэжэ шүүмжэлэгдээ. Бэлигтэй композитор, РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша Б. О. Цырендашиев хэлэһэн үгэ соогоо энээниие онсолоо.

Гадна СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институдай эрдэм шэнжэлэлгын хүдэлмэрилэгшэ Т. М. Матханова, республикын Соёлой министерствын инспектор Д. Д. Дамдинова, Композиторнуудай холбооной правлениин түрүүлэгшэ С. С. Манжигеев болон бусад нүхэд һанамжа дурадхалнуудаа хэлээ.

Буряадай АССР-эй Композиторнуудай холбооной дэргэдэ хүгжэм шэнжэлэгшэдэй тусхай совет зүблөөн дээрэ байгуулагдаһан байна. Тус совэдэй хүдэлмэрие В. А. Усович ударидан ябуулжа байха юм.

Ц. ДОНДОГОИ.

ҺОНИРХОЛТОЙ УУЛЗАЛГА

Прибайкалиин болон Загарайн районуудай ажалшад хоорондоо мүрысэдэг болоһоор үниинэй. Һаяхана Прибайкалиин түлөөлэгшэд Загарай ерэжэ, хэдэн предприяти, ажахыгаар ябаа. Тэрэ тоодо Онохойн комбинадай, Хандагатайн леспромхозой, Онохойн совхозой, Шэнэ-Бэрээнэй заводой хүдэлмэришэдтэй уулзаа, ажабайдал ба ажал хэрэгүүдэйнь танилсаа.

Шэнэ-Бэрээнэй «Зенит» гэжэ Соёлой ордон соо баяр ёһололой уулзалга болоо, районой хүгжэлтэ, эрхэлтэ харуулһан фото-выставкэ нээгдээ.

Манай корр.

БЭРХЭ МИЛИЦИОНЕР

Хяагта хотын ОВД-гэй транспортна милицидэ хүдэлдэг ахалагша сержант Иван Иванович Лапкаевай дежурна байха үедэ иимэ ушар тээмэндэ болоо һэн.

...Телефоной хонхо шангаар наяржа, гүрэнэй банкда хулгай болобо гэжэ дуулахадаа, тэрэ дары тиишээ ошобо. Тэндэ нэгэ хүгшэнэй сүүмхэтэй мүнгыень танигдаагүй хүн булягаад үгы болошоһон байгаа. Уданшьегүй хахад час сагай үнгэрөөдүй байхада, сүүмхэтэй мүнгэниинь эзэндээ бусаагдаа бэлэй. Хоёр дахин эрхээ хаһагдаһан Громов гэжэ хүн баригдажа, мүрдэлгын органуудта дамжуулагдан үгтөө һэн. Хулгайшание түргөөр бариһанайнгаа түлөө И. И. Лапкаев Хяагтын ОВД-гэй баяр баясхаланда хүртэһэн байна.

И. И. Лапкаев Хяагта хотодо түрэһэн юм. Нютагайнгаа дунда һургуули дүүргээд, сэрэгэй албанда ехэ амжалтатай, магтаалтай ябаһан байха. Дайшалхы болон политическэ талаар һуралсалдаа һайн дүнгүүдые харуулһанайнгаа түлөө нютагтаа ерэжэ амарха эрхэдэ хоёр дахин хүртөө һэн. Армиһаа бусаад, түрэл хотынгоо транспортна милицидэ хүдэлжэ эхилээ.

Тэрэ журамтай, ажал хэрэгээ һайнаар мэдэхэ, хүн бүхэндэ туһалхаар бэлэн зан заншалтай, И. И. Лапкаев найма дахин шанда, дүрбэ дахин баяр баясхаланда хүртэһэн юм. Мүнөө партиин гэшүүндэ кандидадаар орохо хүсэлтэй.

А. МАТЮХИН.

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

МАРУХСКА ДАБААНАЙ МҮНХЭ МҮЛЬҺЭНЭЙ НЮУСА

Дайшалхы алдар солын музей хэдэн жэлэй урда тээ Ставрополиин Карачаевска 2-дохи дунда һургуулида байгуулагдаһан байгаа. Тэндэ гол түлэб 394-дэхи стрелково дивизиин дайшалхы зам тухай материалнууд харуулагдана. Жэбэршэнхэй винтовкын сэмгэнүүд, соо буудуулшаһан касканууд, альпинистнүүдэй хэрэгсэлнүүд, шарлашаһан, үнинэй фото-зурагууд болон бэшэгүүд... Эдэ бүхы экспонадууд улаан мүр мүшхэгшэдэй хэһэн хүдэлмэриин ашаар энэ музейдэ табигдаха аргатай болоо. Һургуулиин музейн совэдэй түрүүлэгшэ Эдик Герюнов иигэжэ хэлэнэ:

— Бэдэрэлгын хүдэлмэри манай эсэгэнэрэй ба үбгэ эсэгэнэрэй түрэл оронойнгоо түлөө шэн габьяатайгаар тэмсэһэн тэрэ үе сагтай зүрхэ сэдьхэлээрээ уулзаһан мэтэ болгодог. Хаданууд мүнөөшье олон нюусануудые хадагалжа байдаг. Аха класcайхидай жэл бүхэндэ хэдэг экспедицинүүд манай музейн экспонадуудта нэмэлтэ оруулдаг, Кавказай түлөө байлдаануудай мэдэгдээгүй хуудаһануудые нээдэг юм.

Оронойманай һургуулинуудай энэ жэлэй һуралсалай түрүүшын хэшээл «Эб найрамдалай хэшээл» гэжэ нэрлэгдэһэн байгаа. Тэрэ үдэр 2-дохи һургуулида дайнай инвалид Геннадий Алексеевич Томилов ерээ һэн. Эб найрамдал, тэрэниие хамгаалга тушаа хэшээлээ тэрэ залуу партизан Дима Юрченко тухай хөөрөөгөөр эхилбэ. Фашистнуудай Кавказ руу ерэхэдэнь, тэрэ 16 наһа хүрөөгүй байгаа. Ехэ хүнүүдтэй хамта тэрэ партизанай отрядта оробо. Аксаутска хабшал соо болоһон тулалдаанда нүхэдэйнгөө сухарилтые хамгаалжа байтараа, Дима хүлөө шархатаһан юм. Добтолгодо oроһон гитлеровецүүдые тэрэ һомонойнгоо дууһатар буудаа. Тиин амидыгаар баригдаха болоходоо, Юрченко тойроод байһан фашистнуудые, мүн өөрыгөө гранатаар тэһэлһэн байгаа. Энэ эдир геройн баатаршалга тушаа һургуулида һайн мэдээжэ. Пионерэй отряд тэрэнэй нэрэ зүүдэг. Хадын оройдо — геройн унаһан газарта хүшөө бодхоогдонхой.

Геннадий Томилов Димэтэй хамта һураһан байгаа. Тэдэнэй һургууляа дүүргэлгэдэ дайн һаалта хээ һэн. Тэдэ партизанай отрядта суг дайлалдаа. Кавказай шэлэнүүдһээ фашистнуудые һолбо сохиһоной һүүлээр Геннадий дайлалдажа байгаа армида ошохые гуйгаа һэн. Зүгөөр абабагүй. Хүбүүн һаял арбан долоо хүрэжэ ябаа бшуу. Тэрэ гуйлтаяа һалан һандангүй бэелүүлжэ, артиллериин һургуулида ороо һэн. Һүүлээрнь — фронт. 1943 оной һүүл багта Геннадий Томилов хүндөөр шархатажа, хүлөө таһалуулһан байгаа.

Арбан найматай инвалид... Үгы, дайшалхы орден, медальнуудта хүртэгшэ, партизан ябаһан Геннадий Томилов нимэ байдалые тэсэжэ шадахагүй гэжэ һанахаар һэн. Дайнай һүүлээр 20 жэлэй үнгэрһэн хойно тэрэ үдэшын һургуули алтан медальтайгаар дүүргэбэ.

Һүүлээрнь техникумдэ һураа. Мүнөө Геннадий Алексеевич Томилов инструментальна заводой томо цехые удаpидана, ашанараа хүмүүжүүлнэ.

...1962 оной намар «Знамя коммунизма» колхозой хонишон Мурадин Кочкарев таһарһан хонидоо бэдэржэ ябаһаар Марухскын мүнхэ мүльһэндэ хүрэжэ ерэбэ ха. Тэрэ үдэр наратай, дулаахан байгаа. Мүнхэ мүльһэн хайлажа байгаа һэн. Хадын саһа мүльһэн соохи толбонууд хонишоной анхарал татаба. Дүтэлжэ харахадань, тэдэнь солдадуудай араг яһан байшоо. Тойроод буу зэбсэгүүд, һомонууд, касканууд... Тэрэ дарыдаа Мурадин доошоо буужа, сельсоведэй түрүүлэгшые олоод, тэрээндэ хараһанаа бултыень хөөрэбэ. Саашадаа энээн тушаа милициин зургаанда дуулгаа һэн. Марухска дабаан дээрэ болоһон аюулта ушарые гэршэлһэн юумэ хараһанайнь һүүлээр, сэрэгэй мэргэжэлтэдһээ, врачнууд экспертнүүдһээ, олониитын түлөөлэгшэдһөө бүридүүлэгдэһэн комисси байгуулагдаба. Хүнэй хайхарамжагүйгөөр орхихын аргагүй үзэгдэлнүүдые тэдэ хараа һэн. Тала бүреэ тарашаһан һомонуудтай буудалдаанай газарнууд бүтэн зандаа байба. Бэдэрэлгын бүлэгэй гэшүүд хадын оройгоор ябажа, сэрэгшэдэй араг яһа суглуулаа бэлэй. Полевой лазарет, шархаталгаһаа боложо үхэһэн солдадууд олдоһон юм. Тиигэбэшье гол «олзонь» мүнхэ мүльһэн дээрэ нюугдажа байба. Орёолтотой ботинкатай, үмхиржэ һалашаһан шинельнүүдтэй улаан сэрэгшэдэй араг яһан эндэ тэндэ шулуунда даруулшоод, мүльһэндэ няалдажа хүрэшоод хэбтээ һэн. Тойроод — буудуулһан һомонууд, касканууд, буу зэбсэгүүд. Эндэ дайн үеэ удаан саг соо, айхабтар шангаар үргэлжэлөө гэжэ эдэ бүгэдэ харуулна. Мүнхэ сайдар мүльһэнэй 20 жэл соо хадагалһан солдадуудай оолнэдэнь хэрэгсэлнүүд, бэшэгүүд, комсомолой билеедүүд олдоһон байха юм.

Сэрэгшэдэй араг яһан доошонь буулгагдаа һэн. Хүүрэй дэргэдэ мянгаад хүн сугларба. Шаналал гашуудалай митинг дээрэ Ставрополиин хизаарай сэрэгэй комиссар генерал-майор Д. П. Танасевский үгэ хэлээ һэн.

Хорин жэлэй урда тээ болоһон аюулта ушарай түүхэ — Марухска дабаае хамгаалагшадай араг яһа олоһон тухай соносхол хүн зоной зүрхэ сэдьхэлые гүнзэгыгөөр хүдэлгэбэ. Гансашье байлдаанда хабаадагшад һанал бодолоо хэлээ бэшэ, харин мүнхэ мүльһэн дээрэ болоһон тулалдаан тушаа юумэ мэдэхэ бүхы хүнүүд һанамжануудаа дурасхаал болгон хэлэһэн байгаа.

Нэгэ жэлэй үнгэрһэн хойно, 1963 оной августда, Кавказай хүтэл шэлэнүүдые хамгаалалсаһан сэрэгшэд түрүүшынхеэ сугларба. Тэдэ элдэб хотонуудһаа — Москва ба Ленинградһаа, Киев ба Бакуһаа, Гомель ба Николаевһаа, Херсон ба Одессэһээ, Донецк ба Краснодарһаа ерээ... Сугларагшад Марухска дабаанда гаража, дайлалдаһан газарнуудаа хараха гэжэ шиидээ һэн. Дайнай ветерануудтай хамта гаралсаха эрхэдэ хүртэхын түлөө мүрысөөндэ илагшад — Карачаево-Черкесскын комсомолшуул болон залуушуул үргэлжэ уялдааһаа. Бээз һайн һорһон туристнууд болон альпинистнуудай гаталмаар хушар хүндэ харгы урдань хүлеэжэ байгаа. Сугларха газартань таягтай хүнүүдэй ерээд байхада, залуушуул ехэтэ гайхаһан юм. Тэдэнэй нэгэн Геннадий Томилов байгаа. Таягтайшуул — 810-дахи полкын тагнуулшан Иван Подкопаев, 808-дахи полкын сэрэгшэ Владимир Туровский гэгшэд тэрээнтэй хамта ерэбэ. Тэдээнтэй сугтаа хүбүүдынь ябалсаа һэн.

Кавказай хүтэл шэлэнүүдэй оройдо гаралга «Дурасхаалта экспедици» гэжэ нэрлэгдэн, жэл бүхэндэ үнгэргэгдэдэг болонхой. Кавказай шэлые хамгаалагшадай дурасхаалда зорюулжа, оронойманай комсомолшууд болон залуушуулай субботнигто хүдэлжэ олоһон мүнгөөр 1968 ондо Карачаевск шадар хүшөө бодхоогдоһон юм. 1962 ондо Марухска дабаанда түрүүшын экспедициин гараһанай һүүлээр хадагалагдаһан сэрэгшэдэй араг яһан нишэ асаргадажа, мүнхын галда дүтэ хүшөө доро дахинаа хүдөөлүүлэгдэһэн байгаа.

Хорёод жэлэй туршада һураггүйгөөр үгы болоһондо тоологдоһон хэдэн арбаад хүнэй нэрэнүүд бэдэрэлгын хүдэлмэри ябуулһанай ашаар элирүүлэгдэнхэй. Дурсабал, Эльбрусэй мүнхэ мүльһэн дээрэ И. П. Берекашвилиин партийна билет олдоһон байна. Марухска дабаан дээрэ гартаа граната адханхай мэдэгдээгүй сэрэгшын хүзүүнээ гимнастеркын карман соохоо комсомолой билет олдоо... Улэһэн тоонууд болон үзэгүүдээрнь тэрэнэй нэрэ элирүүлэгдэ һэн. Тэрэ хадаа 810-дахи полкын тагнуулшан Петр Коптев байһан юм. Тус полкын минометчик Семен Розенбергэй эхынь бэшэһэн иимэ бэшэг хорин жэлдэ мүльһэн соо хэбтэһэн байна: «Минии жаргални, — гэжэ эхэнь бэшэнэ, — шимни комсомолой билет абабаш! Шинии түлөө ехэтэ баясанаб, үнэн сэхэ комсомолец болохо байхаш гээд этигэнэб. Шинии түлөө хүнэй урда улайхагүйб гэжэ мэдэнэб». Семен шархатаад, мүльһэнэй забһар руу унашоо. Тэрээнтэй суг ябаһан Павел Иванченкэтэй уулзаһанай һүүлээр энэ комсомолецой хайшан гэжэ дайнда унаһаниинь элирээ һэн. Дайнда унагшадай нэрэ обогуудые гансал документнүүд бэшэ, харин тэдэнэй хэрэгсэлнүүд гэршэлһэн байха юм. Нэгэ солдадай халбага дээрэ «Гамза» гэжэ нэрэ һиилэгдэһэн байба....

— Һургуулиин музейн хүдэлжэ эхилһэнһээ хойшо 15 жэлэй үнгэрбэшье, бэдэрэлгын хүдэлмэри таһалгаряагүй ябуулагдана, — гэжэ тэрэнэй директор Кази-Магомед Алиев хөөрэнэ. — Кавказай орьёлнуудһаа эхилээд, Балкан хүрэтэр ошоһон дайшалхы намтартай 394-дэхи стрелково дивизиин бүхы замые харуулһан документнүүд музейн экспозицида ородог. Энэ замынь Болгариин Брацигово, Пазарджик хотонууд дээгүүр гараһан байна. Мүнөө тэдэ Карачаевск ба Ставропольтай анда хотонууд болонхой.

Александр СОКОЛОВ,
АПН-эй корреспондент.

АМАН ЗОХЁОЛ, ТҮҮХЭТЭЙ ТАНИЛСАБА

Октябрь һара буряад уран зохёолой һара гэжэ һургуулидамнай соносхогдоо һэн. Энэ һарада манай һургуулиинхид ехэхэн хүдэлмэри ябуулаа.

Буряад аман, уран зохёолдо зорюулагдаһан һарын туршада ямар хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэһэн байнаб гэжэ хөөрэхэ хүсэлтэйб. «Манай тосхон Совет засагай үедэ», «Манай түрүүшын түрүүлэгшэ», «Гурба мянгатан», «Һургуулимнай түүхэ», «Корсаковай соёлой байшан», «Тосхоноймнай хүдөөгэй библиотекэ», «Фельдшерскэ пункт» гэһэн темэнүүдээр класс бүхэндэ һонирхолтой хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө. Энэ һарын үедэ һурагшаднай буряад арадай аман зохёолой дээжэ: үреэл үгэнүүдые, ёохорой дуунуудые суглуулаа, республикынгаа поэдүүдэй шүлэгүүдые сээжэлдээ, ёохор хатаржа һураһан байха. Тиигээд класс бүхэн корсаковайхидай аман зохёолоор планшедүүдые хээ. Илангаяа В. П. Николаева, Е. П. Гергеева, В. А. Хребтовская, Н. А. Баинова, Т. Е. Онтобоева, О. Б. Ильинова, М. А. Сониева гэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадажа, даадһан классуудаа һайнаар хүтэлбэрилөө. «Манай һургуули», «Манай нютагай ажалай түрүүшүүл», «Минии нютаг Корсаково, Буряад орон» гэһэн темэнүүдээр сочиненинүүд бэшэгдээ.

Энэ хүдэлмэриин дүнгүүдые согсолһон «Түрэл нютагаа мэдэжэ, сэгнэжэ байгты» гэһэн аман үгын журнал тээмэндэ болоо. Дунда һургуулиин актова зал гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй байгаа.

Аман үгын журналай түрүүшын хуудаһа нээжэ, һуурин тосхоноо болбосон түхэлтэй болгохо хүдэлмэри тухай хөөрөө һэм. Удаань һургуулимнай директор Т. П. Баженов нютагайнгаа ажалай түрүүшүүл тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Илангаяа һурагшадта жэшээ болгон Ленинэй орденто Е. Б. Харжеева, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Ажалай Улаан Тугай орденто Т. Ц. Тынтуева, КПСС-эй обкомой гэшүүн, Ажалай Алдар солын III шатын орденто Е. К. Олмоева, «Хүндэлэлэй тэмдэг» орденто Н. А. Баинова, республикымнай габьяата механизаторнууд А. В. Харжеев, И. И. Ханхашанов болон бусад тухай дулаахан үгэнүүдые хэлэһэн байна.

Һургуулимнай партийна организациин секретарь А. П. Хребтовский һургуулиингаа түүхэ тухай хөөрөөгөөр журналай гурбадахи хуудаһа нээгээ. Манай һургуули 1851 ондо байгуулагдаһан юм. Тэрэ сагһаа хойшо һонирхолтой намтартай хүнүүд эндэ һураһан байха. 1905—1911 онуудта Совет засагай түлөө тэмсэгшэ И. В. Ченкиров, А. Ц. Хахалов, 1923 ондо коммунис ячейкын секретарь байһан И. Н. Баженов (Бажуков), Н. В. Бутуханов, А. Н. Тантятова, Б. Б. Ботоев, И. А. Ишегенов, М. Н. Уладаев, С. С. Калиндасов, А. Ц. Балдуев, С. Н. Булдаев, Н. Б. Михеев болон бусад һуража, түрэл һургууляа суурхуулһан юм.

Үдэшын удаадахи хуудаһанда Корсаковай Соёлой байшангай директор М. Е. Барнакова нютагайнгаа соёлой түүхэ, хүдэлмэри тухай хөөрэхэдөө 1917 оной комсомол Я. Н. Карловагай дурсалга дээрэ тогтожо, олоной анхарал татаа. Худари буряадай хушуунда (мүнөө Корсаково) соёл гэгээрэлэй кружок эмхидхэгдэһэн байна. Кружогойхид ород, буряад хэлэнүүд дээрэ «Хүбхэ Хулгана», «Архиин зэмэ», «Хара хүсэл», «Һураһан-далай, һураагүй-балай» гэхэ мэтэ зүжэгүүдые табидаг байгаа. 1923 ондо Корсаковай залуушуул эндэхи һүмые хаажа, клуб нээгээ. Тэдэнэр бурхан шажанай һургаалые буруушааһан ехэхэн хүдэлмэри ябуулдаг байгаа.

Удаань Корсаковай библиотекые даагша Т. С. Нагуслаева, дайнай ветеран Н. И. Кушеева гэгшэд һонирхолтой хөөрэлдөө үргэлжэлүүлээ.

Аман үгын журналай түгэсхэлдэ һурагшад ехэ концерт харуулжа, сугларагшадые баясуулһан байна.

М. БОТОЕВА,
Кабанскын районой Корсаковай дунда һургуулиин багша.

УРАН ГАРТАН

Улаан-Үдэ хотынхидай ажаһуудалай хэрэглэмжые хангалгын үйлэдбэриин управлениин тушаан абалгын комплексно пункт түбэй дэлгүүрэй дэргэдэ оршодог юм. Энэ пунктын коллектив оройдоол наймадахи жэлээ суг хүдэлжэ байгаашье һаа, эбтэй эетэйгээр, эрмэлзэл түгэсөөр ажалладаг байһанаараа шалгарна. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэд «Хүн зоной ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангадаг албан бултанда хэрэгтэй» гэһэн уряа доро хүдэлдэг. Эндэ парикмахерска, фотографи, химчисткэ, угалза хээнүүдые оёлго болон хангалгын бусад зүйлнүүд бии.

Светлана Устиновна Похлебаева арбан наймадахи жэлээ хүдэлжэ байна. Эхэнэрэй прическо зохёодог мастер Татьяна Королевагай һуратшаар ажалайнь намтарай түрүүшын үдэрнүүд эхилһэн байна. Өөрынгөө ажалда дуратай, үһэеэ заһуулхаа ерэһэн хүн зониие хүндэлжэ байха тухай һурган хүмүүжүүлэгшэнь нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн байха.

Түрүүн «Саяны» гэдэг парикмахерскда маникюрщицаар хүдэлжэ байха үедөө парикмахерай һургуули дүүргээ һэн. Шэлэжэ абаһан мэргэжэлээрээ хүдэлжэ байхадаа үһэ заһаха дүршэлөө дээшэлүүлдэг, мүнөөнэй моодын ёһоор үһэ заһадаг байна. Байгша ондо Светлана Устиновна «Диана», «Каскад» гэжэ прическонуудые хэнэ, тиихэдэ үшөө нэгэ «Корт» гэжэ шэнэ прическодо һурахань. Туршалгын цехтэ шэнэ прическын практика гарадаг юм. Эндэ дүршэл ехэтэй модельернүүд С. Кострова, Л. В. Нечаева багшалдаг.

—Эхэнэрнүүдэй гоё прическотой боложо ошоходонь, би ехээр баярладагби,—гэжэ Светлана Устиновна хэлээ һэн.

М. СУТУРИН.

АНХАРАЛАА ХАНДУУЛХА ШУХАЛА

ВЛКСМ-эй обкомой шанда хүртэхын түлөө залуушуулай дунда боксоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдын шэлэй заводой соёлой байшан соо болобо. Спортын зургаан бүлгэмэй, клубай 40 гаран боксер энээндэ хабаадаһан байна.

Сэхыень хэлэхэдэ, манай республикын ниислэл хотын спортын бүлгэмүүдтэ, хүүгэдэй спортын һургуулинуудта, хүдөөгэй районуудта эдиршүүлэй бокс яһала һайнаар хүгжөөглэжэ байна гээд тэмдэглэлтэй. Теэд эдир хүбүүдэй дунда һургуули дүүргээд, ондоо тээшээ һурахаяа ошоходонь, манайда залуушуулай бокс хангалтагүй байдалда орошоно гээшэ гү гэжэ һанахаар. Эгээл энэ ушарһаа боложо, иимэ үсөөн хүн хабаадаһан байна гэхэдэ алдуу болохогүй.

54 килограмм. «Буревестник» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Виктор Коноваленков гурбан үдэр соо рингдэ гаража тулалдахадаа, Р. Насандоржиевые, Т. Нимаевые, М. Гапиловые удаа дараалан шүүжэ, Буряадай АССР-эй чемпион болобо. Тэрэ оройдоол хоёр жэл тухай саг соо һорилго бэлэдхэл хэжэ байгаашье һаа, шандааһа шангатай, хүсэл зоригтой байһанаа харуулаа. Тиигэжэ тэрэ илалта туйлаха ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй байһанайнгаа түлөө ВЛКСМ-эй обкомой тусхай шанда хүртэһэн байха юм.

Нэгэдэхи разрядтайшуул Соёл Бабуев («Буревестник»), —Дамба Доржогутапов («Урожай») хоёрой уулзалга һонирхолтойгоор хүлеэгдээ һэн. Ушарынь гэхэдэ, тэдэнэр хоюулаа бар хүсэтэй, арга дүрэтэй боксернууд юм. Түрүүшын раундда Д. Доржогутапов һэримжэеэ алдажа, нокдаунда орошоо. Саашадаа илалта туйлахын тула хэды оролдолго гаргабашье, шүүгдэхэ баатай болоһон байна. Соёл Бабуев республикын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, «Труд» бүлгэмэй Түбэй совэдэй мүрысөөндэ хоёрдохи һуури эзэлһэн намтартай. Тэрэ хоёр гартаа шандааһа шангатай, гоё һайхан арга дүрэтэй байһанайнгаа түлөө мүн лэ тусхай шанда хүртөө.

60 килограмм. Эндэ Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Дашинима Доржиев нэгэдэхи интернат һургуулиин һурагша Бата Чултумовые булиһан байна.

Хоёрдохи дундуурша шэгнүүртэй боксернууд—спортын мастерта кандидат Игорь Гомбожапов нэгэдэхи разрядтай Игорь Назаров хоёрой уулзалга тэнсүү шанга, ана-мана тэмсэлдэ үнгэржэ, сугларагшадай зүгһөө альга ташалгаар угтагдаба. Эдэнэр хоюулаа Зүүн Сибириин технологическа институдта һурадаг юм. Тиин сугтаа һорилго хэдэг байһан дээрэһээ бэе бэеэ һайн мэдэхэ. Эгээл нимэһээ түрүүшын минутаһаа шанга тулалдаан эхилбэ. Хоюулаа хүндэ нюдаргатайнууд, энэ ушарһаа хамгаалалтадаа гол анхаралаа хандуулна. Гэбэшье гурбадахи раундда И. Гомбожапов нокдаунда орожо шүүгдэшоо.

Удаадахи шэгнүүртэ «Забайкалец» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Олег Безродных Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Анатолий Тумановтай түгэсхэлэй наадаанда уулзаба. Эндэ О. Безродных илалта туйлаа.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ Б. Цыренов — А. Перевозщиковые, О. Двойнишников — В. Васильевые, Д. Ушаков М. Паньковые шүүгээ.

Мүрысөөнэй дүнгүүдээр «Буревестник» бүлгэмэй суглуулагдамал команда түрүү һуури эзэлжэ, ресспорткомитедэй болон ВЛКСМ-эй обкомой 1 шатын дипломоор, дамжуулгын кубогаар шагнагдаба, «Урожайн» түлөөлэгшэд — хоёрдохи, ЛВРЗ-гэй спортклубай боксернууд гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Техникэеэ хабарай тариалгада бэлдэхэ» — түрүү бэшэг. «Республикын ажалай эршэ» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. ТАСС-ай һүүлэй шэнэ һонин. Түрэл орон доторнай.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна ажабайдал: тоосоон ба һунгалта. «Ажалдаа эзэн ёһоор хандаха» — С. Селиврын статья. «Арадай мүнгэ зөөри тоотой юм» — Ч. Ендоновой статья. Марксистско-ленинскэ һуралсал. «Аша үрэ ехэтэй арга» — Н. Нестеровэй статья. «Правда Бурятии» газетэдэ харюусана. «Барилгын туһалагшанар» — С. Антоновой статья. Редакцида ерэһэн бэшэгүүдһээ.

Гурбадахи хуудаһанда. Үхибүүдэй клуб: дүй дүршэл, хэрэглэгдээгүй арга боломжонууд, ерээдүйн хараа түсэбүүд. «Булта хэшээлнүүдтээ дуратайбди» — Г. Елисеевагай статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Соёлой һонин. Спорт. Городой үйлсөөр ябаха гурим тухай. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Чудеса без чудес». 10.25 — «Мельница на окраине города» — телевизионно уран һайханай фильм. 11.30 — «Аяншалагшадай клуб». 12.30 — Полесиин «Ленок» гэжэ гүрэнэй дуу, хатарай ансамблиин концерт. 13.10 — Шэнэ һонин. 15.15 — Шэнэ һонин. 15.35 — «Сегодня и каждый день» — телевизионно баримтата фильм. 16.30— «Драматурги ба театр». Л. Леонов. «Добтолго». 17.15— «Мезенское поморье» — телевизионно баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 17.30 — «Аха нүхэсэлэй далбага доро» — киноочерк. 17.50 — «Уласхоорондын шэнжэлэл» (буряадаар). 18.05 — «Байгал».

Москва. 18.40 —«Олон түмэнэй ленинскэ университет». «Мүнөө үеын уласхоорондын асуудалнууд».

Улаан-Үдэ. 19.10 — «Саяан» — хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга.

Москва. 19.40 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 19.55 — «Коллектив юу хэжэ шадахаб?». «Хабсаргалгын хараа түсэб» — хоёрдохи дамжуулга. 20.30 — Футболоор УЕФА-гай Кубогта хүртэхын түлөө түгэсхэлэй наадаанай 1/8-най хуби. «Спарта» (Голланди) — «Спартак» (Москва). 22.00 —«Время». 22.35 — «Иван» — телевизионно уран һайханай фильм. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Никифоровичи» — баримтата фильм. 9.35 болон 10.35 — Физикэ, 6-дахи класс. «Шэгнүүр ба дэгдэн хөөрэлгэ». 10.05 болон 13.35 — Испан хэлэн. 11.05— ПТУ-гай һурагшадта. «Астрономи». Наран. 11.35 болон 12.40 — Зоологи. 7-дохи класс. «Ондо ондоо түрэлэй загаһад». 12.00 — «Эжын һургуули». 12.30 — «Мөөр ба хүрьһэч»— эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 13.05 — «Ажабайдалай хуули ёһон» — телеочерк. 14.05 — А. С. Пушкин. «Медный всадник». 14.55 — «Повторная свадьба» — уран һайханай фильм. 16.20 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 16.25 — «Демьян Бедный» — киноочерк. 16.45— «Хүгжэмтэ уулзалганууд». РСФСР-эй арадай артистка Н. К. Петрова.

Москва. 17.30 — «Концертнэ зал соо һурагшад». 18.10— «Шатарай һургуули». Мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлгын хэшээлнүүд.

Улаан-Үдэ. 18.40 — «Экономико. Эрдэм, Ажал».

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54—54, зам. редактора—2-68-08 зам. редактора—2-62-62 отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Н-03647. Заказ № 270.